

**B Tweedegraads Lerarenopleiding Omgangskunde
B Tweedegraads Lerarenopleiding Gezondheidszorg
& Welzijn
Ad Onderwijsondersteuner Omgangskunde
Ad Gezondheidszorg & Welzijn
Hogeschool Leiden**

*Verslag van de beperkte opleidingsbeoordeling
26 en 27 november 2018*

Colofon

Instelling en opleiding

Hogeschool Leiden
Zernikedreef 11
2333 CK Leiden
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: positief

Opleidingen:

Bachelor Tweedegraads Lerarenopleiding Gezondheidszorg & Welzijn, voltijd en deeltijd, 35388
Bachelor Tweedegraads Lerarenopleiding Omgangskunde, voltijd, deeltijd en kopopleiding, 35421
Associate degree Onderwijsondersteuner Omgangskunde, voltijd en deeltijd, 80060
Associate degree Onderwijsondersteuner Gezondheidszorg & Welzijn, voltijd en deeltijd, 80045

Locatie: Leiden

Visitatiecommissie

Raoul van Aalst, voorzitter
Jacqueline Bolding, deskundige
Irma Rabelink, deskundige
Bob Koster, deskundige
Hanna van Veeren, student-lid
Titia Busing, secretaris
De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van
AeQui VBI
Vlindersingel 220
3544 VM Utrecht
www.AeQui.nl

Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	6
1. Beoogde leerresultaten	8
2. Onderwijsleeromgeving	11
3. Toetsing	17
4. Gerealiseerde leerresultaten	20
5. Adviezen Pedagogisch Didactisch Getuigschrift en Educatieve Minor	23
Bijlagen	25
Bijlage 1 Visitatiecommissie	26
Bijlage 2 Programma visitatie	27
Bijlage 3 Eindtermen	29
Bijlage 4. Programma's van de opleidingen	38
Bijlage 5 Bestudeerde documenten	45

Samenvatting

Op 26 en 27 november 2018 zijn de Lerarenopleiding Omgangskunde, de Lerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn en de Associate degree Onderwijsondersteuner van Hogeschool Leiden gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **goed**. Omdat de opleidingen een vergelijkbare structuur, opbouw en deels inhoud kennen, wordt in voorliggend rapport gesproken over 'de opleidingen' en daar waar relevant en waar er verschillen zijn, wordt gesproken over een individuele opleiding.

Beoogde leerresultaten

De commissie stelt, voor alle opleidingen, vast dat de eindtermen voor wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie concreet en adequaat zijn uitgewerkt. De landelijke bekwaamheidseisen en kennisbases zijn daarin leidend. De commissie concludeert dat de opleidingen voldoende zijn afgestemd op de beroepspraktijk. Docenten hebben ervaring in de beroepspraktijk, studenten lopen vanaf de start van de opleidingen stage in de beroepspraktijk en de opleidingen kennen betrokken beroepenveldcommissies.

De commissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de twee bacheloropleidingen en de Ad's voldoen aan deze standaard.

Programma

De commissie heeft vastgesteld dat de onderwijsleeromgeving studenten van de genoemde opleidingen in staat stelt de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De opleidingen bieden een goede en betekenisvolle leeromgeving, waarin de thematische invulling van de perioden en de leerlijnen bijdragen aan de samenhang in het programma. De commissie vindt het positief dat studenten de samenhang en de wisselwerking tussen de leerlijnen kunnen benoemen en ook daadwerkelijk ervaren. De commissie constateert bovendien dat de programma's relevant en actueel zijn; studenten worden uitgenodigd relevante nationale en internationale literatuur tot zich te nemen. Doordat studenten vanaf de start van de opleiding stage lopen en studenten hier in de stage- en reflectie-leerlijn continue op reflecteren, is er veel aandacht voor de integratie van theorie en praktijk. De didactische variëteit in de opleidingen is groot en actueel. Docenten vervullen hun voorbeeldrol daarin met verve. Studenten voelen zich daardoor gestrekt deze variëteit aan werkvormen ook in hun

eigen beroepspraktijk toe te passen en over te brengen op hun eigen studenten. Docenten en management zijn deskundig, zeer betrokken en vormen een hecht team. Het kleinschalige karakter en de goede begeleiding van docenten, studieloopbaanbegeleiders en praktijkopleiders dragen bij aan de betekenisvolle leeromgeving die de opleidingen weten te realiseren.

De commissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie deze standaard voor de twee bacheloropleidingen en de Ad's als goed.

Toetsing

De opleidingen beschikken over een adequaat toetssysteem. De eindtermen vormen de kapstok van het beoordelingssysteem. De opleidingen maken gebruik van een gevarieerd palet aan toetsen, zorgvuldig uitgewerkte rubrics en toetsmatrizen. Het vierogen principe wordt consequent toegepast. De door de commissie bestudeerde toetsen zijn van voldoende kwaliteit. De commissie is van mening dat de vakdidactische toetsopdrachten direct toepasbaar zijn in de praktijk. Het is de commissie, bij de beoordeling van de afstudeerdossiers, opgevallen dat de gebruikte rubrics slechts beperkt inzicht geven in de onderbouwing van de beoordeling c.q. de inhoud van de beoordeling. De commissie is van mening dat de beoordeling van de verschillende onderdelen aan kracht kan winnen door naast de rubrics ook de inhoudelijke argumentatie te expliciteren. De examencommissie geeft op adequate wijze vorm aan haar taak om de kwaliteit van toetsen te borgen en zich een eigenstandig oordeel te vormen over het eindniveau van de opleidingen.

De commissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de twee bacheloropleidingen en de Ad's voldoen aan deze standaard.

Gerealiseerde leerresultaten

De commissie beoordeelt deze standaard als goed en stelt vast dat de twee bacheloropleidingen en de Ad's de beoogde leerresultaten realiseren. Dit wordt vastgesteld in de afstudeerfase, die tot en met studiejaar 2017 – 2018 bestond uit de eindstage, het portfolio en het beroepsproduct. Met ingang van huidig studiejaar maakt het portfolio geen deel meer uit van het afstuderen. De commissie stelt vast dat het afstudeertraject degelijk is opgezet en dat het eindniveau goed geborgd wordt. Bij de beoordeling van de verschillende onderdelen wordt gebruik gemaakt van beoordelingsformulieren c.q. rubrics en wordt het vierogen principe toegepast. De commissie ziet de bestudeerde afstudeerdossiers als voorbeeld van kwalitatief hoogwaardige hbo-eindwerken. Ook stelt zij vast dat de ontwikkelde beroepsproducten zeer relevant zijn voor het werkveld. De commissie waardeert de relatie tussen het onderzoek dat studenten uitvoeren en het beroepsproduct dat zij ontwikkelen.

De commissie ondersteunt het voornemen van de opleidingen om met de nieuwe module Master-

class met als onderwerp professionele identiteit de studenten uit te dagen tot een meer diepgaande reflectie. De gesprekken met studenten, alumni en het werkveld, hebben het goede niveau van de afgestudeerden c.q. de opleidingen bevestigd. De commissie stelt vast dat afgestudeerden zeer gewild zijn en in staat zijn zich te blijven ontwikkelen.

Aanbevelingen

Met het oog op de toekomst raadt de commissie de opleidingen aan te onderzoeken hoe een meer structurele samenwerking met het werkveld gerealiseerd kan worden en hoe de positionering van de Ad's in het (v)mbo versterkt kan worden. Ook raadt zij de opleidingen aan te onderzoeken hoe het waarom van de gegeven beoordeling expliciet gemaakt kan worden op de beoordelingsformulieren. De commissie geeft de opleidingen tot slot en ter overweging mee studenten een aantal handreikingen te geven voor de ontwikkeling van het beroepsproduct, zonder dat daarmee hun ruimte wordt ingeperkt.

Alle standaarden van het NVAO kader zijn positief beoordeeld (voldoende/goed). Op die grond geeft de commissie een positief advies inzake accreditatie van de bacheloropleidingen Lerarenopleiding Omgangskunde, Lerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn en de Associate degree's Onderwijsondersteuner OK en GW. De commissie kwalificeert de opleidingen als **goed**.

Namens de voltallige visitatiecommissie,
Utrecht, april 2019

drs. R.R. van Aalst
Voorzitter

drs. T. Buising
Secretaris

Inleiding

De tweedegraads lerarenopleidingen Gezondheidszorg & Welzijn (GW) en Omgangskunde (OK) leiden studenten op voor het verzorgen van onderwijs aan meerdere beroepsgroepen in zorg en welzijn binnen het vmbo, mbo, hbo of instellingen voor gezondheidszorg. De Associate degree's (Ad) Onderwijsondersteuner (GW en OK) leiden studenten op die lessen in het (v)mbo kunnen voorbereiden, uitvoeren en evalueren en leerlingen kunnen begeleiden.

De instelling

De tweedegraads lerarenopleidingen GW en OK zijn onderdeel van de faculteit Educatie van Hogeschool Leiden. De Hogeschool Leiden kent vijf faculteiten (Educatie, Gezondheidszorg, Management en Bedrijf, Science and Technology en Sociaal Werk en Toegepaste Psychologie) die elk een of meerdere opleidingen aanbieden die inhoudelijk aan elkaar verwant zijn. De hogeschool heeft circa twintig lectoraten en drie expertisecentra waar praktijkgericht onderzoek wordt uitgevoerd.

De tweedegraads lerarenopleidingen GW en OK zijn onderdeel van de faculteit Educatie. De faculteit biedt daarnaast ook de bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs / vrije school en de lerarenopleidingen docent dans en muziek aan. De hogeschool wil met haar lerarenopleidingen GW en OK leraren opleiden die een actieve, ondernemende, onderzoekende en maatschappelijke rol voorleven en bewust kiezen voor lesgeven in het beroepsgerichte onderwijs.

De opleidingen

De vierjarige tweedegraads lerarenopleiding GW leidt studenten op tot docent voor de eerste drie klassen van het havo/vwo en alle klassen van het vmbo, mbo en volwassenenonderwijs.

De vierjarige tweedegraads lerarenopleiding OK leidt studenten op tot docent in het vmbo (mits omgangskunde op het rooster staat), mbo en volwassenenonderwijs. Voor studenten met een afgeronde hbo- of wo-opleiding die aansluit op het vakgebied, is de kopopleiding beschikbaar.

Deze eenjarige opleiding is gericht op de pedagogisch-didactische component van het vak.

Beide opleidingen hebben een vergelijkbare structuur, bestaande uit een opbouw in semesters, perioden en drie leerlijnen. De generieke leerlijn is voor beide opleidingen gelijk en wordt door studenten gezamenlijk gevolgd. De invulling van de stage- en reflectieleerlijn is eveneens vergelijkbaar, zij het dat studenten stage lopen op een voor hun opleiding relevante stageplek. De vakdidactische leerlijn is vergelijkbaar qua opzet maar wordt ingevuld met de vakinhoud en vakdidactiek van Omgangskunde of Gezondheidszorg & Welzijn.

De eenjarige kopopleiding is bedoeld voor studenten die al beschikken over een hbo- of wo diploma in een relevant vakgebied. Deze studenten kunnen versneld (in één jaar) hun diploma halen, waarbij er vooral aandacht is voor de pedagogische en didactische aspecten van het docentschap.

De Associate degree-opleidingen (Ad) Onderwijsondersteuner (GW en OK) omvatten 120 EC en hebben een duur van twee jaar. De eerste anderhalf jaar van de opleidingen is gelijk aan de bacheloropleidingen. Het laatste halfjaar is gericht op het afstuderen.

Alle varianten worden afgerond met een beroepsproduct en een eindstage.

Flexibele deeltijd

De lerarenopleiding basisonderwijs van de hogeschool participeert sinds 2016 in het Landelijke

experiment Leeruitkomsten. Voor de flexibele deeltijdopleidingen gelden dezelfde kaders als voor de regulier bacheloropleidingen. Er wordt gewerkt met leeruitkomsten, die leerwegaanankelijk door studenten kunnen worden aangetoond. Daarbij geldt tevens dat studenten op basis van een intakeprocedure ook voor de start van de opleiding al leeruitkomsten kunnen aantonen. De flexibele deeltijdopleiding is in september 2018 gestart. Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat zowel studenten als docenten hier erg enthousiast over zijn. Studenten zijn nauw betrokken bij het ontwikkelproces en voelen zich gehoord door de opleiding. In het ontwikkelproces wordt gebruik gemaakt van de leerKRACHT-aanpak van Stichting Leerkracht. De commissie heeft, gezien de eerste ontwikkelingen, de positieve ervaringen en de betrokkenheid van docenten en studenten, vertrouwen in het verdere ontwikkelproces van de flexibele deeltijd. Gezien de zeer recente start van en de nog beperkte ervaringen met deze opleiding, is deze in de uiteindelijke beoordeling door de commissie echter buiten beschouwing gelaten.

De visitatie

Hogeschool Leiden heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven de onderhavige visitatie uit te

voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met de opleidingen een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleidingen heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden.

De visitatie heeft op 26 en 27 november 2018 plaatsgevonden volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven. Op 25 maart 2019 heeft nog een aanvullend gesprek plaatsgevonden ter zake van de educatieve minor en het Pedagogisch Didactisch Getuigschrift, met name over de instroom en de borging van het werkplekleren.

De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd; aan het einde van de visitatie zijn de opleidingen in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is in januari 2019 in concept toegestuurd aan de opleidingen; de reacties van de opleidingen zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

Op initiatief van de opleidingen heeft een ontwikkelgesprek plaatsgevonden in maart 2019. De resultaten van dit ontwikkelgesprek hebben geen invloed op de in dit rapport weergegeven beoordeling.

1. Beoogde leerresultaten

De commissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de beoogde leerresultaten van de opleidingen als **voldoende**. De commissie stelt vast dat, voor alle opleidingen, de eindtermen voor wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie concreet en adequaat zijn uitgewerkt. De landelijke bekwaamheidseisen en kennisbases zijn daarin leidend. De commissie stelt vast dat de opleidingen voldoende zijn afgestemd op de beroepspraktijk. Docenten hebben ervaring in de beroepspraktijk, studenten lopen vanaf de start van de opleidingen stage in de beroepspraktijk en de opleidingen kennen betrokken beroepenveldcommissies. De commissie raadt de opleidingen aan te onderzoeken hoe een meer structurele samenwerking met het werkveld gerealiseerd kan worden en hoe de positionering van de Ad in het (v)mbo versterkt kan worden.

Bevindingen

De opleidingen OK en GW willen staan voor onderwijs dat studenten activeert en uitnodigt tot een kritisch-reflectieve houding. De opleidingen hebben de ambitie een actieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van toekomstige professionals en innovatie van de beroepspraktijk. Studenten leren om met een onderzoekende en open houding actuele vragen uit de beroepspraktijk tegemoet te treden en mogelijkheden te verkennen om daarmee om te gaan: nu en in de toekomst. Studenten worden opgeleid tot startbewame leraren op het gebied van gezondheidszorg en welzijn of omgangskunde.

Afgestudeerden van de opleiding GW kunnen werkzaam zijn in de eerste drie klassen van het havo/vwo en alle klassen van het vmbo, mbo en volwassenenonderwijs. In het mbo is dit in de opleidingen tot verzorgende-IG, mbo-verpleegkundige, pedagogisch werk en assisterende in de gezondheidszorg, dienstverlening, servicemedewerkers, maatschappelijke zorg, sociaal werk en diverse combi-opleidingen

Afgestudeerden van de opleiding OK kunnen werkzaam zijn als docent, mentor of trainer in het vmbo, mbo en volwassenenonderwijs. Binnen het (v)mbo wordt omgangskunde aangeboden onder de noemer van burgerschapsvorming, leefstijltraining, sociale vaardigheden, psychosociale dynamica, beroepshouding of persoonlijke ontwikkeling. In de praktijk zijn afgestudeerden

van beide opleidingen veelal werkzaam in het mbo.

Studenten van beide opleidingen worden toegerust voor het realiseren van onderwijs op microniveau (lesgeven aan en coachen en begeleiden van individuele leerlingen en groepen), mesoniveau (bijdragen aan de ontwikkeling van het onderwijs) en macroniveau (overheidsbeleid vertalen naar consequenties voor de onderwijspraktijk op micro- en mesoniveau). Ad studenten worden opgeleid voor het microniveau, het voorbereiden en verzorgen van onderwijs.

De landelijke bekwaamheidseisen, de landelijke kennisbases GW en OK, de generieke hbo kwalificaties en de Dublin descriptorren zijn leidend voor de opleiding. In de landelijke bekwaamheidseisen is vastgelegd wat leraren tenminste moeten weten en kunnen om hun vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische verantwoordelijkheden waar te kunnen maken. De landelijke kennisbases omvatten de kennisvereisten (vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch) voor startbewame leraren. De opleidingen zijn op verschillende manieren actief betrokken bij de ontwikkeling van deze landelijke kaders. Docenten van de opleidingen zijn actief betrokken bij de herijking van de kennisbases, de ontwikkeling en beoordeling van de kennisbasistoetsen en bij het landelijk vakgroep overleg Omgangskunde en Gezondheidszorg & Welzijn.

Voor beide opleidingen en de Ad's zijn de bekwaamheidseisen, kennisbases, hbo competenties en Dublin descriptoren uitgewerkt in vijf kerntaken:

- begeleiden;
- ontwerpen;
- onderzoeken;
- lesgeven;
- toetsen en evalueren.

Deze kerntaken gelden eveneens voor de Ad. De kerntaken zijn uitgewerkt in eindtermen per fase van de opleiding. De bacheloropleidingen kennen drie fases: propedeuse fase, hoofdfase en afstudeerfase. De Ad kent twee fases: startfase en afstudeerfase.

Bij elke kerntaak worden de taken van de student benoemd en de relatie met de bekwaamheidseisen, de kennisbases en de generieke hbo kwalificaties uitgewerkt. In de modulehandleidingen wordt aangegeven welke kerntaken centraal staan en zijn leerdoelen benoemd. Door het werken met kerntaken willen de opleidingen de integratie van bekwaamheden, Dublin descriptoren en kennisbases vorm geven. Daarnaast wordt hiermee aangesloten bij de werkwijze in het mbo, waarin ook met kerntaken (als onderdeel van een kwalificatiedossier) gewerkt wordt.

In de recent gestarte flexibele deeltijdopleiding is een extra kerntaak opgenomen: professionele identiteit. Binnen de reguliere opleidingen is dit een onderdeel van de kerntaak onderzoeken.

Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat de tweejarige duur van de Ad een belangrijke reden is om voor deze opleiding te kiezen. Ook blijkt dat veel Ad studenten, al dan niet na een aantal jaren werkervaring, doorstromen naar de bacheloropleiding. De positionering van de Ad in het (v)mbo kan versterkt worden, zo bleek tijdens de visitatie. Het expliciteren van de 'eigenheid' van het Ad traject is in dat opzicht van belang. De opleiding is daarover in gesprek met mbo instellingen.

Afstemming beroepenveld

De afstemming met het beroepenveld krijgt op verschillende manieren vorm. De opleidingen kennen een gezamenlijke beroepenveldcommissie die drie keer per jaar bijeenkomt. Daarbij worden actuele ontwikkelingen in het werkveld en de eventuele consequenties daarvan voor de opleidingen besproken. De opleidingen hebben daarnaast op projectbasis contact met het werkveld, bijvoorbeeld bij het organiseren van workshopdagen in het vmbo. De opleidingen streven naar meer structurele samenwerking met het werkveld. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking met MBO Rijnland gericht op een betere aansluiting tussen mbo en hbo. Met MBO Rijnland wordt ook een gezamenlijke training in het bespreekbaar maken van lastige onderwerpen in de klas uitgevoerd. De opleidingen nodigen regelmatig praktijkopleiders uit, bijvoorbeeld om feedback op de leeruitkomsten te verzamelen of een training inzake het begeleiden van studenten op de werkplek.

Overwegingen

De commissie stelt vast dat de opleidingen gebruik maken van de landelijke eisen ten aanzien van lerarenopleidingen, zowel pedagogisch - didactisch als vakinhoudelijk. Landelijke eisen en kennisbases zijn vertaald in kerntaken die zowel voor de bacheloropleidingen als de Ad's gelden. Daarbij stelt de commissie eveneens vast dat deze geijkt zijn aan de Dublin descriptoren en dat hierin de generieke hbo competenties verwerkt zijn. De commissie concludeert bovendien dat de kerntaken adequaat zijn uitgewerkt in eindtermen per fase van de opleidingen en dat per kerntaak de relatie met de landelijke bekwaamheidseisen en kennisbases geëxpliciteerd is.

Hoewel de commissie zich realiseert dat stageplekken over heel Nederland verspreid zijn, raadt zij de opleidingen aan te onderzoeken op welke wijze een meer structurele relatie met het werkveld gerealiseerd kan worden. De samenwerking

met MBO Rijnland is hiervan een mooi voorbeeld. Dit hoeft volgens de commissie de huidige, meer projectmatige samenwerkingsverbanden niet in de weg te staan. De commissie raadt de opleidingen bovendien aan aandacht te blijven besteden aan de positionering van de Ad's in het werkveld.

Alles overwegende beoordeelt de commissie deze standaard voor de twee bacheloropleidingen en de Ad's als **voldoende**.

2. Onderwijsleeromgeving

De commissie heeft vastgesteld dat de onderwijsleeromgeving studenten van de opleidingen in staat stelt de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De opleidingen bieden een goede en betekenisvolle leeromgeving, waarin de thematische invulling van de perioden en de leerlijnen bijdragen aan de samenhang in het programma. De commissie vindt het positief dat studenten de samenhang en de wisselwerking tussen de leerlijnen kunnen benoemen en ook daadwerkelijk ervaren. De commissie constateert bovendien dat de programma's relevant en actueel zijn; studenten worden uitgenodigd relevante nationale en internationale literatuur tot zich te nemen. Doordat studenten vanaf de start van de opleiding stage lopen en studenten hier in de stage- en reflectieleerlijn continue op reflecteren, is er veel aandacht voor de integratie van theorie en praktijk. De didactische variëteit in de opleidingen is groot en actueel. Docenten vervullen hun voorbeeldrol daarin met verve. Studenten voelen zich daardoor gesterkt deze variëteit aan werkvormen ook in hun eigen beroepspraktijk toe te passen en over te brengen op hun eigen studenten. Docenten en management zijn deskundig, zeer betrokken en vormen een hecht team. Het kleinschalige karakter en de goede begeleiding van docenten, studieloopbaanbegeleiders en praktijkopleiders dragen bij aan de betekenisvolle leeromgeving die de opleidingen weten te realiseren.

Bevindingen

Programma

Beide bachelorprogramma's kennen dezelfde structuur, bestaande uit een propedeuse fase, een hoofdfase en een afstudeerfase. Elk jaar bestaat uit vier perioden, met elk een eigen thema c.q. taak. Bij de opleiding OK bijvoorbeeld komen in het eerste jaar de thema's communicatie, ontwikkeling en levensloop, socialisatie en specifieke problematieken aan bod. De tweedejaars thema's van de opleiding GW zijn zorg en hulpverlening, voeding, leefstijl in het (v)mbo en facilitaire dienstverlening. Deze thema's c.q. taken zijn gekoppeld aan de kerntaken waarvoor opgeleid wordt (zie standaard 1).

Studenten combineren vanaf de start van de opleiding anderhalve dag per week les op de hogeschool met twee dagen stage per week. Beide opleidingen zijn vormgegeven rondom drie centrale leerlijnen, die samenhangen met een kerntaak en in elk jaar zichtbaar aanwezig zijn: de generieke leerlijn, de vakdidactische leerlijn en de stage- en reflectielijn. Binnen de leerlijnen wordt in een periode aan hetzelfde thema c.q. dezelfde taak gewerkt. De opleidin-

gen willen hiermee de verbinding tussen de leerlijnen zichtbaar maken.

De generieke leerlijn is voor beide bacheloropleidingen gelijk en is gericht op pedagogiek en didactiek. In de eerste twee jaar omvat de generieke leerlijn 5 EC per periode.

De vakdidactische leerlijn bestaat uit verschillende modules die gerelateerd zijn aan de kennisbasis. In de eerste twee jaar omvat dit 5 EC per periode. Bij de opleiding OK wordt ingegaan op thema's als burgerschapsvorming, communicatie, socialisatie, opvoeden en begeleiden. Bij de opleiding OW komen thema's aan bod als leefstijl, voeding, schoonheidsverzorging, huishouding, hulpverlening, verpleegkunde en (kinder-) verzorging. De modules van de vakdidactische leerlijn zijn geprogrammeerd in de eerste twee jaar, zodat studenten de basiskennis hebben om tijdens de stage lessen te verzorgen. De modules kunnen onafhankelijk van elkaar gevolgd worden.

Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat de inhoud van de generieke leerlijn en de vakdidactische leerlijn op elkaar afgestemd worden om overlap te voorkomen en elkaar aan te vullen.

Binnen de generieke leerlijn zal dan meer aandacht zijn voor basiskennis en in de vakdidactische leerlijn vinden verdieping en toepassing c.q. transfer naar de eigen doelgroep plaats. Ook wordt er in de generieke leerlijn aandacht besteed aan werkvormen die verbonden kunnen worden aan de vakinhoud. Vakinhoud die voor beide opleidingen relevant is kan een plek krijgen in de generieke leerlijn.

De stage- en reflectielijn omvat naast de stage zogenaamde SR bijeenkomsten waarin studenten reflecteren op de in de stage opgedane ervaringen. In de eerste periode is dit wekelijks en gedurende het jaar neemt dit af. In deze bijeenkomsten worden denken, doen en voelen met elkaar verbonden en is er aandacht voor de professionele en persoonlijke ontwikkeling van de studenten. Studenten zijn zelf verantwoordelijk voor het vinden van een stageplek in het (v)mbo. De opleidingen kunnen indien nodig suggesties doen of bemiddelen. Vanuit de stage- en reflectielijn en de generieke leerlijn krijgen studenten opdrachten die ze tijdens de stage dienen uit te voeren. In de eerste twee jaar omvat de stage- en reflectielijn 5 EC per periode.

Het derde jaar omvat in de eerste twee perioden de minor (30 EC). In de laatste twee perioden komen de drie hiervoor benoemde leerlijnen aan bod.

In het vierde jaar kunnen studenten zich binnen de generieke leerlijn specialiseren. Daarbij kunnen ze kiezen uit thema's als mentor/coach, ICT in het onderwijs en taal. De stage- en reflectielijn omvat in het vierde jaar 15 EC. Beide opleidingen worden in het vierde jaar afgerond met een beroepsproduct (15 EC) en een eindstage.

Onderzoeksvaardigheden zijn een belangrijk en integraal onderdeel van de opleidingen. Studenten worden opgeleid als startbekwame docenten met een onderzoekende houding en onderzoekend vermogen, die vragen durven te stellen en nieuwsgierig zijn. Dit komt aan bod middels praktijkgerichte opdrachten c.q. vragen. Daarbij

krijgen studenten in verschillende modules onderzoeksmethoden aangereikt. Eén van de lectoren is betrokken bij het begeleiden van afstudeerders. Daarnaast is, in samenwerking met het lectoraat Passend onderwijs de gelijknamige minor ontwikkeld.

Associate degree

De Ad's Onderwijsondersteuner GW en OK kennen dezelfde structuur als de bacheloropleidingen, met dezelfde leerlijnen en bijbehorende modules. De invulling van de Ad's is gelijk aan de eerste anderhalf jaar van de bacheloropleidingen. Ad studenten volgen het eerste jaar de modules samen met bachelor studenten. In het tweede jaar volgen studenten de modules met de eigen groep van Ad studenten. Binnen de Ad's volgen studenten de vakdidactische leerlijn op het gebied van omgangskunde of gezondheidszorg & welzijn. De Ad's worden, in het laatste half jaar, afgerond met een eindstage, een portfolio en een beroepsproduct.

Kopopleiding Omgangskunde

De kopopleiding heeft een omvang van één jaar en is, zoals eerder opgemerkt, vooral gericht op de pedagogisch – didactische kant van het vak. De eerste twee perioden omvatten 10 EC aan stage en reflectie, in de laatste twee perioden is dit 5 EC. Daarnaast volgen studenten modules (van elk 4 EC) gericht op onder andere het voorbereiden van onderwijs, het creëren van een pedagogische leer- en werkomgeving, gespreksvoering, didactische vaardigheden en toetsen en evalueren. De kopopleiding wordt, net als de reguliere bacheloropleiding OK, afgerond met een beroepsproduct (15 EC) en een eindstage.

De studenten en alumni waarmee de commissie gesproken heeft, waarderen de combinatie van theorie en praktijk in de opleidingen. Studenten kunnen in hun stage een eigen invulling geven aan het geleerde, passend bij de doelgroep waaraan ze les geven. Ook ervaren de studenten samenhang en wisselwerking tussen de drie leerlijnen, zo bleek tijdens de visitatie.

Alumni hebben desgevraagd opgemerkt dat zij, doordat zij geleerd hebben hun lessen goed voor te bereiden en door hun onderzoekende houding, in staat zijn zich snel in andere thema's te verdiepen en daarover lessen te verzorgen.

Flexibele deeltijdopleiding

De flexibele deeltijdopleiding die recent gestart is, is vormgegeven op basis van leeruitkomsten. De opleiding kent twee leerlijnen: de generieke leerlijn en de vakspecifieke leerlijn. De leeruitkomsten van de vakspecifieke leerlijn omvatten de vakkennis die studenten aan het einde dienen te beheersen. De generieke leerlijn bevat leeruitkomsten gericht op persoonlijke/professionele ontwikkeling en pedagogische en didactische vaardigheden. Verwacht wordt dat studenten minimaal één dag in de week stage lopen. Studenten kunnen bij het aanleren en aantonen van de leeruitkomsten hun eigen vakspecifieke context en leerweg kiezen. Daartoe zijn er online modules beschikbaar en kunnen studenten deelnemen aan onderwijsactiviteiten en/of werkplekleren volgen. Studenten die er voor kiezen deel te nemen aan onderwijsactiviteiten, sluiten aan bij de modules van de voltijdstudenten. Studenten kunnen zelf kiezen wanneer ze aan welke leeruitkomsten willen werken.

De deeltijdopleiding bestaat uit vier fases van elk 60 EC. Elke fase wordt afgerond met een meesterproef, waarbij studenten laten zien hoe zij de leeruitkomst geïntegreerd kunnen toepassen in de praktijk. Onderdeel daarvan is een onderzoekscomponent. Studenten dienen de leeruitkomst in de meesterproef te bewijzen op basis van hun stage-ervaring. Dit betekent dat deze leeruitkomsten niet met behulp van het intake-assessment kunnen worden aangetoond. Voor de overige leeruitkomsten is dit wel mogelijk.

De deeltijdstudenten waarmee de commissie gesproken heeft, zijn tevreden over hun opleiding, de openheid van en het contact met hun docenten. De keuze voor de flexibele deeltijdopleiding was zeer bewust en ingegeven door de

combinatie met werken en gezin en/of het kunnen aantonen van eerder verworven competenties. Ze waarderen de wekelijkse stamgroep bijeenkomsten waarin met behulp van Open space ervaringen worden uitgewisseld en inspiratie opgedaan wordt.

Onderwijsconcept en werkvormen

Bij de opleidingen staat sociaal leren centraal. Om studenten voor te bereiden op hun rol als docent in een toekomst die nog onbekend is, achten de opleidingen vaardigheden als samenwerken, kritisch denken, onderzoeken, creëren en sociale en culturele vaardigheden van groot belang. De opleidingen willen studenten daarmee niet alleen startbekwaam maken maar ook doorgroeibekwaam: docenten die zich continu ontwikkelen.

Docenten maken in hun lessen gebruik van een gevarieerd palet aan werkvormen. Daardoor ervaren studenten verschillende manieren waarop ze vakinhoud kunnen overbrengen. Er wordt gebruik gemaakt van werkvormen als onderwijsleergesprek, interactieve hoorcollege, workshops, discussies en presentaties. Met behulp van concepten als teambased learning en lesson study is er aandacht voor methoden gericht op differentiatie in het onderwijs. De opleiding gebruikt vanaf de tweede periode in het eerste jaar 'Quality time' als ingeroosterde tijd voor inspiratie, verdieping of verbreding. Per maand wordt gekeken waar studenten behoefte aan hebben en worden studenten uitgenodigd hierin initiatief te nemen. Tijdens de visitatie heeft de commissie, tijdens het bijwonen van een aantal lessen, concrete voorbeelden van de wisselende werkvormen in de praktijk kunnen zien.

Studenten en alumni waarderen de vele werkvormen waarmee ze tijdens de opleidingen kennismaken, zo bleek tijdens de visitatie. Alumni hebben bovendien opgemerkt dat dit ook erg waardevol is voor hun eigen doelgroep c.q. de studenten die zij opleiden in het mbo. Daarbij is

er ook aandacht voor actuele vormen van leren zoals activerend en samenwerkend leren.

Instroom

De opleidingen hanteren de wettelijke toelatingseisen. De hogeschool kent voor alle studenten een standaard intake procedure. Voor de flexibele deeltijd zijn een intakegesprek en een intakeassessment onderdeel van deze procedure. In het intakeassessment wordt per leeruitkomst vastgesteld over welk niveau de kandidaat beschikt. Naar aanleiding van het intakeassessment en in overleg met hun leercoach wordt met studenten van de flexibele deeltijdopleiding een leerovereenkomst afgesloten waarin de leeractiviteiten van de student benoemd staan. Tijdens de visitatie is bevestigd dat de huidige deeltijdstudenten een uitgebreide intake hebben gehad. Daarna stellen ze een portfolio op waarmee ze leeruitkomsten aantonen.

Personeel

De bacheloropleidingen en de Ad's worden verzorgd door één team van vijftien docenten. Het team bestaat uit een mix van pedagogen, onderwijskundigen, gezondheidswetenschappers, verpleegkundigen en psychologen. Alle docenten zijn bevoegd om les te geven en beschikken over de basisbekwaamheid didactische vaardigheden. Nagenoeg alle docenten beschikken over een masterdiploma en één docent is gepromoveerd. De docent student ratio is 1:29. Bij het aannemen van nieuwe docenten is ervaring in het vo en het mbo één van de vereisten.

Docenten hebben veel informeel overleg zo bleek tijdens de visitatie. Daarnaast vindt elke periode een intervisiebijeenkomst plaats waarbij er bijvoorbeeld gezamenlijk gewerkt is aan de registratie voor lerarenopleider van het VELON.

Docenten zijn binnen de hogeschool actief in het ontwerpen en geven van de opleidingen basis didactische bekwaamheid, basiskwalificatie examinering en het pedagogisch didactisch getuigschrift. Daarnaast zijn docenten actief bij supervisie en coaching van docenten en geven ze

advies over toetsing, examinering en de inzet van digitale leermiddelen. Zoals eerder opgemerkt zijn docenten bovendien actief betrokken bij het landelijke overleg, de landelijke kennisbassistoetsen, de landelijke werkgroep passend onderwijs en als kerndocent in de schoolleidersopleiding van het samenwerkingsverband Penta Nova. Een aantal docenten is daarnaast betrokken bij lectoraten van de hogeschool.

Het team trekt gezamenlijk op in de professionalisering. De eerder genoemde intervisiebijeenkomsten die elke periode belegd worden zijn hiervan een voorbeeld. Ook zijn de flexibele deeltijdopleiding en de bijbehorende leeruitkomsten gezamenlijk ontwikkeld. Docenten onderhouden contact met het werkveld doordat zij regelmatig (v)mbo scholen bezoeken, bijeenkomsten van de beroepenveldcommissie bijwonen en doordat zij samen met het werkveld projecten uitvoeren. De eerder genoemde samenwerking met MBO Rijnland is hiervan een voorbeeld.

De jaarlijkse gesprekscyclus voorziet in drie gesprekken per jaar. Naast individuele afspraken zijn daarin ook teamdoelstellingen onderwerp van gesprek. Over deze teamdoelstellingen gaat de onderwijsmanager met duo's van docenten in gesprek. Docenten kunnen zelf kiezen of ze de cyclus individueel, in duo's of schriftelijke willen afronden.

De docenten waarmee de commissie gesproken heeft, waarderen de ruimte die ze krijgen voor eigen initiatief en hun eigen ontwikkeling. Ook is duidelijk geworden dat het activiteitenplan een overzicht van de prioriteiten van het team biedt en dat de curriculumcommissie verantwoordelijk is voor het bewaken van de samenhang en lijnen in de opleidingen. Dit vindt in afstemming met het team plaats.

De studenten met wie de commissie gesproken heeft, waarderen het kleinschalige karakter van de opleidingen en het contact met hun docenten. Ze ervaren dat docenten de inhoud van de

modules op elkaar afstemmen en laten aansluiten. Alumni hebben desgevraagd opgemerkt het te waarderen dat docenten ook ervaring hebben in het mbo.

Voorzieningen

De opleidingen worden uitgevoerd in het gebouw van Hogeschool Leiden. Daar zijn naast lokalen, open leerplekken en mediacentrum, praktijklokalen beschikbaar. Ook wordt (incidenteel) gebruik gemaakt van voorzieningen van omliggende scholen, zoals bijvoorbeeld de keukenvoorzieningen. Studenten worden geïnformeerd over de programma's middels de digitale leeromgeving. Via de moduleboeken krijgen studenten informatie over de leerdoelen, de literatuur, de invulling van de lessen, de toetsing en dergelijke van de verschillende modules.

Studenten worden begeleid door een studieloopbaanbegeleider, die ook de eerder genoemde stage- en reflectie bijeenkomsten begeleidt. De begeleider is het eerste aanspreekpunt voor studenten en onderhoudt contact met de stageplek van de student.

Op hun stageplek worden studenten begeleid door een praktijkopleider. Dit is een bevoegd docent. De opleidingen hebben als doel zoveel mogelijk te werken met alumni als praktijkopleider; zij kennen het curriculum en de beroepspraktijk. De afspraken tussen hogeschool, stageplek en student worden vastgelegd in een leercontract. Praktijkopleiders worden twee keer per jaar uitgenodigd voor een bijeenkomst en zijn op individuele basis betrokken bij de opleiding middels gastlessen of workshops. Omdat studenten verspreid over het land stage lopen, vindt er niet standaard een stagebezoek plaats. De opleidingen hebben, zo bleek tijdens de visitatie, als voornemen de studenten jaarlijks te bezoeken op hun stageplek. Studenten zijn, zo bleek tijdens de visitatie, tevreden over de begeleiding op de stageplek. Praktijkopleiders zijn, net als hun docenten, toegankelijk en benaderbaar.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de programma's een goede opzet kennen en studenten in staat stelt de eindtermen te bereiken. De eindtermen zijn vertaald in leerdoelen per module. De opleidingen slagen erin zeer betekenisvol onderwijs aan te bieden, waarin theorie en praktijk elkaar aanvullen en versterken en waarin vakinhoud en vakdidactiek met elkaar interacteren. De commissie constateert bovendien dat de verbondenheid met de praktijk en het beroepsgerichte karakter van de opleidingen zichtbaar aanwezig in de programma's.

De commissie stelt vast dat de thematische invulling van de perioden en de leerlijnen de samenhang in de programma's bevorderen. Studenten ervaren de wisselwerking tussen de leerlijnen ook daadwerkelijk, zo bleek tijdens de visitatie.

De opbouw van de programma's, waarin studenten parallel aan de drie leerlijnen werken, versterkt volgens de commissie de integratie van vakinhoud en vakdidactiek en de integratie van theorie en praktijk. De stage en de structurele reflectie in de stage- en reflectieleerlijn dragen hier volgens de commissie in belangrijke mate aan bij.

De Ad's kennen een vergelijkbare opbouw, waarbij studenten vanaf het tweede jaar een eigen groep vormen. In het eerste jaar worden de bijeenkomsten van de stage- en reflectielijn ook apart voor Ad studenten ingevuld.

De commissie heeft tijdens de visitatie het studiemateriaal en de gebruikte literatuur van verschillende modules ingezien. Op basis daarvan stelt zij vast dat de opleidingen gebruik maken van relevante en actuele (internationale) literatuur. De commissie constateert dat de samenwerking met het lectoraat nog verder versterkt kan worden.

De commissie stelt vast, op basis van de gevoerde gesprekken en de bestudeerde CV's, dat de opleidingen worden verzorgd door enthousiaste, betrokken en deskundige docenten. Docenten leven het docent zijn voor aan hun studenten. Er is ruime expertise beschikbaar op de verschillende kennisgebieden van beide opleidingen en de docenten werken actief aan hun eigen en gezamenlijke professionalisering. De commissie heeft tijdens de visitatie een hecht en professioneel team ontmoet. De ontwikkeling van de flexibele deeltijdopleiding wordt gezamenlijk, met de huidige studenten, opgepakt. De commissie spreekt de verwachting uit dat de daarin opgedane ervaringen met digitale leerpaden (online leren) en toetsing met behulp van meesterproeven op termijn ook hun uitwerking kunnen krijgen in de reguliere opleidingen.

Hoewel zij de begeleiding van studenten als goed beoordeelt, ondersteunt de commissie het voornemen van de opleiding om actiever contact te zoeken met de student op de stageplek en studenten jaarlijks te bezoeken op hun stageplek.

Hoewel het buiten de scope van het beperkte beoordelingskader valt, wil de commissie haar waardering uitspreken voor de wijze waarop actief en zowel formeel als informeel aan de kwaliteit van de opleidingen gewerkt wordt. Zo hebben de opleidingen de aanbevelingen uit een eerdere interne audit zeer voortvarend opgepakt.

Alles overwegende beoordeelt de commissie deze standaard als **goed** voor de twee bacheloropleidingen en de Ad's.

3. Toetsing

De opleidingen beschikken over een adequaat toetsstelsel. De eindtermen vormen de kapstok van het beoordelingssysteem. De opleidingen maken gebruik van een gevarieerd palet aan toetsen, zorgvuldig uitgewerkte rubrics en toetsmatrijzen. Het vierogen principe wordt consequent toegepast. De door de commissie bestudeerde toetsen zijn van voldoende kwaliteit. De commissie is van mening dat de vakdidactische toetsopdrachten direct toepasbaar zijn in de praktijk. Het is de commissie, bij de beoordeling van de afstudeerdossiers, opgevallen dat de gebruikte rubrics slechts beperkt inzicht geven in de onderbouwing van de beoordeling c.q. de inhoud van de beoordeling. De commissie raadt de opleidingen in dat kader aan te onderzoeken hoe het waarom van de gegeven beoordeling expliciet gemaakt kan worden op de beoordelingsformulieren. De beoordeling van de verschillende onderdelen kan aan kracht winnen door naast de rubrics ook de inhoudelijke argumentatie te expliciteren.

De examencommissie geeft op adequate wijze vorm aan haar taak om de kwaliteit van toetsen te borgen en zich een eigenstandig oordeel te vormen over het eindniveau van de opleidingen.

Bevindingen

Systeem van toetsing

Het hogeschoolbrede toetsbeleid is leidend voor de toetsvisie van de opleidingen. Het toetsbeleid van de opleidingen kent de volgende uitgangspunten:

- toetsen sturen het leerproces van de student;
- toetsen en leerdoelen zijn intern consistent;
- toetsen zijn authentiek en geïntegreerd;
- toetsen zijn onderdeel van een kwaliteitscyclus.

Jaarlijks wordt per opleiding een toetsplan opgesteld door de opleidingsmanager, in overleg met de examencommissie en de toetscommissie. Voor elke toets wordt een toetsmatrijs opgesteld. Bij de constructie en de beoordeling van toetsen wordt het vierogen principe toegepast.

De onderwijseenheden hebben een minimale omvang van 5EC. Daarmee willen de opleidingen het aantal toetsmomenten beperken. De generieke lijn kent verschillende toetsen per module, die samen tot een summatieve beoordeling leiden. De vakdidactische lijn kent formatieve toetsen als de diagnostische kennistoetsen en proeftuin. Voorbeelden van opdrachten in de proef-

tuin zijn een film van een groepsgesprek, een handelingsplan of een lesopzet. Een voorbeeld van een praktijkgerichte en geïntegreerde toets is de motivatiedag. Daarbij geven studenten twee keer dezelfde workshop aan vmbo leerlingen. Op basis van de evaluatie van de eerste workshop passen studenten de workshop aan. De beoordeling vindt plaats na de uitvoering van de tweede workshop. De vakkennis wordt getoetst middels de landelijke kennistoetsen. De toepassing van deze kennis vindt plaats in de drie leerlijnen.

De opleidingen zijn voornemens om in studiejaar 2018-2019 het aantal toetsmomenten verder terug te brengen van drie naar twee summatieve toetsen per periode in de generieke leerlijn. En in de vakdidactische leerlijn naar één toets. Daarnaast vinden formatieve toetsmomenten plaats.

Passend bij het experiment leeruitkomsten kunnen studenten van de flexibele deeltijdopleiding ook op andere manieren laten zien dat zij de leeruitkomsten beheersen; de leeruitkomsten worden leerwegaafhankelijk getoetst. Om ervoor te zorgen dat alle betrokkenen de leeruitkomsten op dezelfde wijze interpreteren, is het werkveld betrokken bij het opstellen van de

leeruitkomsten. Bij de beoordeling wordt het vierogen principe gehanteerd en er vindt kalibratie tussen beoordelaars plaats. Studenten kunnen zelf hun toetsmoment bepalen; er zijn vier inlevermomenten waarvan de student er twee kan gebruiken. De beoordeling van de leeruitkomsten vindt veelal plaats in de vorm van een assessment. Gezien de recente start van de opleiding hebben er ten tijde van de visitatie nog geen assessments plaats gevonden.

De studenten waarmee de commissie gesproken heeft, voelen zich goed voorbereid op de toetsing. Docenten besteden hier expliciet aandacht aan tijdens de modules.

Borging van toetskwaliteit

De kwaliteit van de toetsing wordt op verschillende manieren geborgd. Zo beschikken alle docenten over de basiskwalificatie examinering. Van nieuwe docenten wordt verwacht dat zij deze binnen twee jaar behalen. De toetsen worden opgesteld door de moduleleider, in overleg met collega docenten. Toetsen worden bovendien vooraf voorgelegd aan de toetscommissie. De toetscommissie heeft een adviserende, begeleidende en controlerende rol gericht op het verbeteren van de kwaliteit van toetsing. De toetscommissie geeft gevraagd en ongevraagd advies bij toetsontwikkeling en het opstellen van beoordelingsformulieren en controleert jaarlijks (steekproefsgewijs) de kwaliteit van toetsen. De toetscommissie legt verantwoording af aan het opleidingsmanagement en de examencommissie. De toetscommissie stelt een jaarplan en een jaarverslag op.

De facultaire examencommissie bestaat uit vier kamers. Alle leden van de kamers komen regelmatig bijeen. De examencommissie is verantwoordelijk voor de borging van de kwaliteit van toetsen en examens, ziet toe op de uitvoering van de onderwijs- en examenregeling en wijst examinatoren aan. Daarnaast bewaakt en borgt de examencommissie het eindniveau van de opleidingen. Daartoe wordt jaarlijks een steekproefsgewijze controle uitgevoerd door de exa-

mencommissie (een lid namens de opleiding en een lid van een andere kamer).

De examencommissie overlegt vier keer per jaar met de toetscommissie en stelt jaarlijks een verslag op. Ook is er periodiek overleg met het opleidingsmanagement en de faculteitsdirecteur.

De commissie heeft tijdens de visitatie met vertegenwoordigers van de examencommissie en toetscommissie gesproken. Daarbij is duidelijk geworden dat de examencommissie jaarlijks een bijeenkomst voor examinatoren belegd over het gebruik van de verschillende beoordelingsformulieren. Daarnaast zal vanaf huidig studiejaar een nieuw instrument gebruikt worden voor de steekproefsgewijze controle van het eindniveau. In de toetscommissie wordt ook het gesprek gevoerd over de vraag of alle toetsen het leren van de student dienen, hoe het leren van de student zichtbaar gemaakt kan worden en de rol van formatieve en summatieve toetsing hierin. Dat past binnen de ontwikkelingen van het nieuwe hogeschoolbrede toetsbeleid. In de steekproefsgewijze controle van toetsen en eindniveau zal de nieuwe flexibele deeltijdopleiding meegenomen worden.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de opleidingen beschikken over een degelijk systeem van toetsing. De commissie heeft enkele toetsen bestudeerd en stelt vast dat de kwaliteit daarvan aan de maat is. De commissie is van mening dat de vakdidactische toetsopdrachten direct toepasbaar zijn in de praktijk. De opleidingen maken gebruik van een gevarieerd palet aan toetsen, zorgvuldig uitgewerkte rubrics en toetsmatrijzen. Het vierogen principe wordt bovendien consequent toegepast. Het is de commissie, bij de beoordeling van de afstudeerdossiers, opgevallen dat de gebruikte rubrics slechts beperkt inzicht geven in de onderbouwing van de beoordeling c.q. de inhoud van de beoordeling. De commissie raadt de opleidingen in dat kader aan te onderzoeken hoe het waarom van de gegeven beoordeling expliciet gemaakt kan worden

op de beoordelingsformulieren. Hiermee kan de beoordeling meer betekenisvol worden gemaakt.

De commissie stelt vast dat de examencommissie en toetscommissie hun taken adequaat uitvoeren.

Op basis van bovenstaande beoordeelt de commissie de twee bacheloropleidingen en de Ad's **voldoende** ten aanzien van deze standaard.

4. Gerealiseerde leerresultaten

De commissie stelt vast dat de opleidingen de beoogde leerresultaten realiseren. Dit wordt vastgesteld in de afstudeerfase, die tot en met studiejaar 2017 – 2018 bestond uit de eindstage, het portfolio en het beroepsproduct. Met ingang van huidig studiejaar maakt het portfolio geen deel meer uit van het afstuderen. De commissie stelt vast dat het afstudeertraject degelijk is opgezet en dat er voldoende waarborgen zijn voor het eindniveau. Bij de beoordeling van de verschillende onderdelen wordt gebruik gemaakt van beoordelingsformulieren c.q. rubrics en wordt het vierogen principe toegepast. De commissie ziet de bestudeerde afstudeerdossiers als voorbeeld van kwalitatief hoogwaardige hbo-eindwerken. Ook stelt zij vast dat de ontwikkelde beroepsproducten zeer relevant zijn voor het werkveld. De commissie waardeert de relatie tussen het onderzoek dat studenten uitvoeren en het beroepsproduct dat zij ontwikkelen.

De commissie geeft de opleidingen ter overweging mee studenten een aantal handreikingen te geven voor de ontwikkeling van het beroepsproduct, zonder dat daarmee hun ruimte wordt ingeperkt. De commissie ondersteunt het voornemen van de opleidingen om met de nieuwe module Professionele identiteit de studenten uit te dagen tot een meer diepgaande reflectie. De gesprekken met studenten, alumni en het werkveld, hebben het goede niveau van de afgestudeerden c.q. de opleidingen bevestigd. De commissie stelt vast dat afgestudeerden zeer gewild zijn en in staat zijn zich te blijven ontwikkelen.

Bevindingen

Tot en met studiejaar 2017 – 2018 werden de bacheloropleidingen (inclusief kopopleiding) afgerond met de eindstage, een beroepsproduct en een portfolio. De Ad's worden afgerond met een eindstage en een portfolio.

Eindstage

De eindstage omvat 20 weken en wordt uitgevoerd in het vmbo of het mbo. In de eindstage dienen studenten alle kerntaken (lesgeven, begeleiden, ontwerpen, evalueren en onderzoeken) op eindniveau te kunnen uitvoeren. Dit betekent bijvoorbeeld dat studenten laten zien dat zij zelfstandig als leraar en in een team kunnen functioneren. Ook dienen studenten in staat te zijn meerdere lessen achter elkaar geven en om te kunnen gaan met verschillen in de groep. Daarnaast kunnen studenten zelf lessen en toetsen ontwerpen en evalueren. Onderdeel van de eindstage zijn minimaal twintig lessen en twintig eindgesprekken.

De praktijkopleider van de student geeft een adviesbeoordeling. Bij een positief advies komt de beoordelaar van de hogeschool op de stageplek voor de eindbeoordeling. De eindbeoorde-

ling bestaat uit het bijwonen van een les (deel) en een eindgesprek c.q. eindassessment (met behulp van een criterium gericht interview). Bij het eindgesprek (eindassessment) is ook de praktijkopleider aanwezig. Studenten krijgen de beoordeling van de eindstage nadat de beoordelende docent de beoordeling aan een tweede beoordelaar van de hogeschool verantwoord heeft. De opleidingen starten hiermee in het huidige studiejaar om het vierogen principe in de beoordeling te waarborgen. Bij de beoordeling wordt gebruik gemaakt van een rubric.

Studenten worden middels verschillende stage- en reflectiebijeenkomsten voorbereid op de (beoordeling van de) eindstage. Daarbij geven de studenten zelf, op basis van onderling overleg, invulling aan deze bijeenkomsten. Daarnaast worden zij individueel begeleid door hun studieloopbaanbegeleider.

Portfolio

Met het portfolio laat de student wat voor type leraar hij / zij is. Het portfolio omvat een activerende les, gefilmde lesuitvoeringen, een oplossingsgericht begeleidingsgesprek en een eindreflectie. Studenten worden in de opbouw van het

portfolio begeleidt door hun studieloopbaanbegeleider. Ook de eerder genoemde stage- en reflectiebijeenkomsten hebben hierin een rol. De studieloopbaanbegeleider beoordeelt de best practice les en het best practice gesprek die onderdeel zijn van het portfolio. Ook controleert de studieloopbaanbegeleider of het portfolio van voldoende kwaliteit is om te beoordelen. Een onafhankelijk docent beoordeelt het portfolio op de filmcompilatie en de eindreflectie. Ook bij deze beoordelingen wordt een beoordelingsformulier c.q. rubric gebruikt.

Beroepsproduct (alleen bacheloropleidingen)

In het beroepsproduct komen de drie leerlijnen samen en ontwerpt de student een product op basis van een praktijkgericht onderzoek. Het beroepsproduct wordt gemaakt om in te zetten in de beroepspraktijk. Met deze opdracht laat de student zien dat hij de theorie volledig kan integreren in de eigen (relevante) beroepspraktijk. Het beroepsproduct komt voort uit een onderzoeksvraag uit de eigen beroepspraktijk van de student en dient daaraan ook bij te dragen. De kerntaak onderzoeken wordt apart beoordeeld op basis van de verantwoording van het beroepsproduct. Daarin laat de student zien over onderzoekend vermogen te beschikken.

Studenten worden in verschillende bijeenkomsten met hun SLB-groep begeleidt in het ontwikkelen van hun beroepsproduct en het onderzoek dat daaraan ten grondslag ligt. Studenten hebben daarnaast een vaste sparringspartner en er zijn twee individuele begeleidingsmomenten. Met behulp van tussentijdse beoordelingen (groen licht peilingen) willen de opleidingen de voortgang van het onderzoek en de ontwikkeling van het beroepsproduct stimuleren en monitoren.

Studenten van de kopopleiding krijgen, zo bleek tijdens de visitatie, gedurende het afstudeerproces een klasgenoot als buddy.

Het beroepsproduct en de bijbehorende verantwoording van het onderzoek worden beoordeeld door een onafhankelijke docent en de studieloopbaanbegeleider van de student. Voor de beoordeling wordt gebruik gemaakt van een beoordelingsformulier en beide onderdelen dienen met een voldoende beoordeeld te zijn. De weging is 50% (beroepsproduct) - 50% (verantwoording).

Studenten worden middels de afstudeerhandleiding geïnformeerd over de eisen en criteria die gesteld worden aan de eindstage en het beroepsproduct. Beide bacheloropleidingen worden vanaf studiejaar 2018 – 2019 afgerond met een beroepsproduct van 15 EC en de eindstage van 5 EC. Het portfolio geldt niet meer als voorwaardelijke eis voor het afstuderen. De beoordeling van het de eindstage en het beroepsproduct vanaf studiejaar 2018 – 2019 is vergelijkbaar met de beoordeling daarvan in de voorgaande jaren.

De flexibele deeltijdopleiding wordt afgerond met de eerder benoemde meesterproeven. Deze zijn echter nog in ontwikkeling.

De kwaliteit van het eindniveau wordt geborgd door de beoordelingsformulieren die bij elk onderdeel gebruikt worden, de toepassing van het vierogen principe, intervisiebijeenkomsten en jaarlijkse kalibreersessies. Daarnaast vindt er, in het landelijk overleg, peerreview van eindproducten plaats.

Overwegingen

De commissie concludeert dat de opleidingen het afstudeerproces degelijk hebben ingericht. Het afstudeerproces omvat meerdere onderdelen waarbij het vierogen principe consequent wordt toegepast. De commissie waardeert de beroepsgerichte invulling van het afstudeerproces, dit past bij het karakter van de opleidingen.

Om zich een oordeel te vormen over het eindniveau van de studenten, heeft de commissie eenentwintig afstudeerdossiers bestudeerd (zes van

de Ad's en vijftien van de bacheloropleidingen). Hierbij wordt opgemerkt dat dit afstudeerdossiers zijn van het 'oude' afstudeerproces, voor de bacheloropleidingen bestaande uit de eindstage, het beroepsproduct en het portfolio. Op basis van de bestudeerde afstudeerdossiers en het gevoerde gesprek met studenten en alumni stelt de commissie vast dat het gerealiseerde eindniveau van de opleidingen goed is. De commissie ziet de afstudeerdossiers als voorbeeld van kwalitatief hoogwaardige hbo-eindwerken. Ook stelt zij vast dat de ontwikkelde beroepsproducten zeer relevant zijn voor het werkveld. De commissie waardeert de relatie tussen het onderzoek dat studenten uitvoeren en het beroepsproduct dat zij ontwikkelen. Dit is nadrukkelijk zichtbaar in de bestudeerde dossiers. De commissie kan zich vinden in de gegeven beoordelingen.

De ontwikkeling van het beroepsproduct wordt vrij gelaten; studenten kunnen zelf een methode kiezen en toepassen. De commissie geeft de opleidingen ter overweging mee studenten hiervoor een aantal handreikingen te geven, zonder dat daarmee hun ruimte wordt ingeperkt. Het is de commissie eveneens opgevallen dat er veel variëteit is in de bestudeerde reflectieverslagen. Tijdens de visitatie is duidelijk geworden

dat de bijbehorende opdracht een vrij karakter heeft. In het huidige studiejaar wordt hier in de nieuwe module Masterclass aandacht aan besteed door de eigen waarden van de studenten te verbinden aan hun visie op onderwijs, andere visies op onderwijs en hoe dit in hun eigen onderwijs terug te zien is. De opleidingen willen daarmee studenten uitdagen tot een meer diepgaande reflectie. De commissie ondersteunt dit voornemen.

Studenten, alumni en het werkveld waarmee de commissie gesproken heeft, bevestigden tijdens de visitatie het niveau van de afgestudeerden c.q. de opleidingen. Afgestudeerden zijn zeer gewild en in staat zich te blijven ontwikkelen. Vertegenwoordigers van de beroepenveldcommissie hebben opgemerkt dat afgestudeerden van de opleidingen zich onderscheiden door hun gretigheid, betrokkenheid en kritische houding. Ze pakken extra (beleid-)taken op en kunnen snel doorgroeien.

Alles overwegende beoordeelt de commissie deze standaard als **goed** voor de twee bacheloropleidingen en de Ad's.

5. Adviezen Pedagogisch Didactisch Getuigschrift en Educatieve Minor

Tijdens de visitatie van de Lerarenopleidingen GW en OK van de Hogeschool Leiden op 26 en 27 november 2018 zijn ook het traject Pedagogisch Didactisch Getuigschrift en de Educatieve Minor beoordeeld door het visitatiepanel. Het panel beoordeelt beide trajecten als **voldoende**.

Advies inzake het Pedagogisch Didactisch Getuigschrift

Bevindingen

Het doel van de PDG-opleiding is dat vakbekwame beroepsbeoefenaren zich als zij-instromer kwalificeren voor het beroep van docent in het beroepsonderwijs en in volwasseneducatie. Uitgangspunt van de opleiding is het door de mbo-sector opgestelde beroepsprofiel mbo en het Landelijk Raamwerk PDG. De kerntaken komen nagenoeg overeen met die van de lerarenopleidingen. Verschillen worden bepaald door de andere accenten in het raamwerk PDG: 'ontwerpen en toetsing' zijn als één kerntaak geformuleerd, en 'onderzoeken' is geen aparte kerntaak maar opgenomen in het bredere 'professioneel docentschap'.

De opleiding duurt 18 maanden en is opgedeeld in drie semesters van 6 maanden. De gemiddelde studiebelasting per week is 30 uur, waarvan de helft bestemd is voor het leren in de beroepspraktijk. Het onderwijsprogramma van de PDG-opleiding bestaat uit een geïntegreerde didactische en pedagogische lijn die aan bod komt tijdens lesdagen, coaching en het werkplekleren. Het vakinhoudelijk aspect wordt geborgd op de werkplek onder begeleiding van de werkplekbegeleider. Gedurende het werkplekleren verricht de deelnemer alle werkzaamheden van een docent. De deelnemer heeft gedurende de PDG-opleiding een geschikte werkplek in het mbo voor minimaal 0,4 fte in de praktijk. Op de werkplek krijgen de deelnemers een werkplekbegeleider toegewezen die gemiddeld 2 uur per week krijgt voor de begeleiding.

De PDG-opleiding van Hogeschool Leiden kent zes summatieve toetsen: best practice lesopzet, best practice oplossingsgericht begeleidingsgesprek, beroepsproduct digitale didactiek, workshop ontwikkelingsproblemen bij jongeren, beroepsproduct in relatie tot literatuuronderzoek, en het portfolio met eindpresentatie. Tijdens de opleiding is het onderdeel Toetsing en examinering als formatieve opdracht opgenomen. Deze opdracht behoort bij de toetsing van het portfolio. De toetscommissie en examencommissie van de lerarenopleiding zien toe op respectievelijk de totstandkoming van de toetsen, en de uitvoering van de onderwijs- en examenregeling (OER) en de borging van het eindniveau.

Overwegingen

Het panel overwoog dat de inbedding van de PDG-opleiding in de Lerarenopleiding van de Hogeschool Leiden een solide basis biedt. Daarbij denkt het panel bijvoorbeeld aan het goede docententeam en de borgende werking van de goed functionerende toetscommissie en examencommissie.

In aanvulling hierop zijn de leeruitkomsten van het PDG adequaat geconcretiseerd en vertaald naar een programma dat studeerbaar is voor de doelgroep. Tijdens de gesprekken is gebleken dat vrijwel alle studenten het programma succesvol afronden, met soms een beperkte vertraging.

Het panel heeft bovendien adequate portfolio's gezien van de afgestudeerde PDGers, en beoordeelt op basis hiervan de gerealiseerde eindresultaten als **voldoende**.

Tot slot wil het panel benadrukken dat zij de mogelijkheid tot professionalisering via het PDG voor de doelgroep een goede zaak vindt.

Advies inzake de Educatieve Minor

Bevindingen

Het kwalificatiedossier docent mbo met daaraan ten grondslag de bekwaamheidseisen, de generieke kennisbasis en de Dublin Descriptoren zijn in de lerarenopleidingen vertaald naar 5 kerntaken. De minor richt zich op kerntaken 2 en 3, Lesgeven en Begeleiden, met als beoogde leerresultaten:

- De student kan zelfstandig lessen voorbereiden, deze uitvoeren en verantwoorden vanuit de theorie van de vakinhoud en de didactiek.
- De student kan oplossingsgerichte gesprekken voeren en leerlingen begeleiden bij leer- en werkprocessen.

De ingangseis voor deelname aan de educatieve minor is het succesvol afgerond hebben van een propedeuse. In aanvulling hierop vindt een intakegesprek plaats.

De minor is vooral bedoeld om kennis te maken met het onderwijs als vak. De instroom is zeer divers, met als verbindend kenmerk dat studenten bij aanvang geen werkervaring in het onderwijs hebben. Ongeveer driekwart van de studenten komt van de Hogeschool Leiden, de overige van andere hogescholen. De kennismaking in de minor leidt ertoe dat uiteindelijk ongeveer de helft van de studenten doorgaat met de kopopleiding van de Hogeschool Leiden.

De minor heeft een looptijd van 20 weken en een studiebelasting van 30 EC (8 uur per week). De minor komt overeen met een deel van de kopopleiding, en bestaat uit: vier modules (totaal 16 EC), begeleiding bij persoonlijke en professi-

onele ontwikkeling in de vorm van coachbijeenkomsten, en twee dagen per week een stage bij een school gedurende 20 weken (werkplekleren).

Zowel de lessen als de toetsen en eindproducten zijn gelijk aan, en tegelijk met, die binnen de lerarenopleiding. De minor studenten hebben wel een eigen coach.

De toetscommissie en examencommissie van de lerarenopleiding zien toe op respectievelijk de totstandkoming van de toetsen, en de uitvoering van de onderwijs- en examenregeling (OER) en de borging van het eindniveau.

Overwegingen

Het panel overwoog dat de inbedding van de educatieve minor in de Lerarenopleiding van de Hogeschool Leiden een solide basis biedt. Daarbij denkt het panel bijvoorbeeld aan het goede docententeam en de borgende werking van de goed functionerende toetscommissie en examencommissie.

De uitwerking van de leerresultaten is gelijk aan die van de bacheloropleiding.

De minor biedt de student volgens het panel een goed zicht op het vak van docent, doordat het zich richt op de kerntaken Lesgeven en Begeleiden. Dat veel studenten van de minor doorgaan naar de kopopleiding, maar ook een flink deel uiteindelijk niet, ziet het panel vooral als een indicator dat de minor zijn kennismakende functie goed vervult.

Het panel heeft studentportfolios beoordeeld, (van zowel minor als kop-studenten) en beoordeelt op basis hiervan de gerealiseerde eindresultaten als **voldoende**.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Deze notitie is volgens het NVAO-format opgesteld.

Naam panellid (incl. titulatuur)	Korte functiebeschrijving van de panelleden (1-3 zinnen)
Drs. R. van Aalst	De heer van Aalst treedt met regelmaat op als voorzitter van visitatiecommissies.
Drs. J. Bolding	Mevrouw Bolding is docent onderwijskunde en sinds 2017 projectleider maatwerktrajecten lerarenopleidingen, adviseur onderwijsinnovatie HU, Hogeschool Utrecht. Van 2011-2017 was zij projectleider Utrechts Meester Docent, docent Master Leren en Innoveren, teamleider lerarenopleiding omgangskunde en GZW, adviseur onderwijsinnovatie Instituut Sociale wetenschappen, Hogeschool Utrecht.
Dr. B. Koster	Bob Koster is Lector 'Meesterschap/Werkplekieren' bij de Fontys Lerarenopleiding in Tilburg, en Lerarenopleider aan de Universiteit Utrecht
M.J.G.E. Rabelink	Mevrouw Rabelink is manager Zorg & Welzijn bij het Consortium Beroepsonderwijs; voorheen projectleider Zorg&Technologie en Competentiegericht onderwijs en leraar bij het Summacollege in Eindhoven.
H. van Veeren	Hanna van Veeren is student Liberal Arts and Sciences aan de Universiteit van Utrecht. Momenteel vervult zij een bestuursjaar bij de studievereniging Atlas, alwaar zij de portefeuille onderwijs heeft.

De commissie werd bijgestaan door Titia Busing, extern secretaris gecertificeerd door NVAO.

Alle commissieleden hebben een verklaring van onafhankelijkheid en onpartijdigheid ingevuld, ondertekend en deze zijn ingeleverd bij NVAO.

Bijlage 2 Programma visitatie

Programma maandag 26 november 2018:

Tijd:	Programmaonderdeel:	Toelichting personen:
11.45	Ontvangst panel – lunch	<i>Docent Coördinator kwaliteitszorg</i>
13:30	Presentatie van de opleidingen d.m.v. film en toelichting	
14:00	Gesprek met het management	<i>Faculteitsdirecteur Opleidingsmanager Docent (voorheen opleidingsmanager)</i>
14:45	Gesprek met docenten en studenten van de flexibele deeltijd	<i>Teamleider flexibilisering en docent Projectlid flexibilisering Educatie Docent flex dt Student flex dt, GW Student flex dt, GW Student flex dt, OK</i>
15.30	Tijd voor het panel	
15.45	Het onderwijs ervaren – aansluiten bij vakinhoud	
16:15	Tijd voor het panel – terugblik en vooruitblik	
16:30	Eventuele vragen management en afsluiten	

Programma dinsdag 27 november 2018:

Tijd:	Programmaonderdeel	
9:00	Ontvangst panel – koffie + presentaties door studenten	
9:30	Gesprek met docenten	<i>Docenten (zie docentoverzicht voor expertises en commissies)</i>
10:30	Tijd voor panel – koffie	
10:45	Gesprek met examencommissie en toetscommissie	<i>Voorzitter examencommissie Educatie Lid examencommissie Lid examencommissie (en plv. vz) Lid toetscommissie</i>

		<i>Lid toetscommissie</i>
11:30	Gesprek met studenten	<i>Student GW&OK, BA, dt (OC)</i> <i>Student OK, BA, vt</i> <i>Student GW, BA, dt</i> <i>Student OK, BA, vt</i> <i>Student OK, BA, KOP</i> <i>Student GW, Ad, vt</i> <i>Student OK, Ad, vt</i> <i>Student OK, BA, vt</i> <i>Student OK, Ad, vt</i>
12:30	Presentatie afstudeeropdracht	<i>Alumnus OK, BA, KOP</i>
12:45	Tijd voor het panel - lunch	
13:45	Gesprek met alumni en werkveld	<i>Praktijkopleider</i> <i>Alumnus OK, BA en praktijkopleider</i> <i>Alumnus GW, BA en praktijkopleider</i> <i>Alumnus OK, BA, KOP</i> <i>Alumnus GW, BA</i> <i>Alumnus OK, BA</i> <i>Alumnus GW, Ad</i>
14:45	Eventuele vragen vanuit panel	
15.15	Tijd voor het panel – voorbereiden van de terugkoppeling	
16:00	Terugkoppeling door het panel	
16:30	Afsluitende borrel	

Bijlage 3 Eindtermen

KERNTAKEN BA

Kerntaak: onderzoeken

Onderzoeken betekent allereerst een onderzoekende houding hebben tegenover de eigen identiteit als leraar. De afgestudeerde kan verwoorden vanuit welke waarden hij leraar is, wat hem raakt, wat zijn visie is op onderwijs, waar zijn talenten in het onderwijs liggen en aan welke verbeterpunten hij wil werken. Deze reflectie komt tot stand in dialoog met anderen en door het raadplegen van bronnen en is gericht op het versterken van het innerlijk kompas. Het leren werken vanuit die kern maakt het mogelijk steeds de juiste pedagogische en professionele vragen te stellen.

Startfase	Afstudeerfase
De student stelt vragen naar aanleiding van zijn onderwijspraktijk en de landelijke onderwijsdiscours. Hij kan daar kritisch met medestudenten en docenten van gedachten over wisselen op basis van diverse bronnen.	De student leest artikelen over onderwijs en beoordeelt de bruikbaarheid en kwaliteit ervan. Hij koppelt de inhoud van de artikelen aan zijn persoonlijke en professionele waarden.
De student stelt evaluaties op en evalueert zijn onderwijs met leerlingen en praktijkopleider. Hij gebruikt de uitkomsten van evaluaties om een eigen visie te vormen. De student staat open voor feedback en leren van anderen en koppelt suggesties van anderen aan eigen denkbeelden.	De student kan verschillende soorten evaluatiemethoden opstellen om het eigen onderwijs te evalueren en aan te passen. Hij is in staat eigen routines en overtuigingen samen met collega's uit het werkveld, docenten en medestudenten, te onderzoeken en ter discussie te stellen.
De student observeert medestudenten in beroepssituaties. Hij geeft feedback aan en ontvangt feedback van medestudenten. De student kan gerichte observaties in de klas doen. De focus van de observaties ligt op onderwerpen die de student belangrijk vindt of waar hij vragen over heeft.	De student kan door middel van diverse observatie-instrumenten het gedrag van leerlingen in kaart brengen. De student kan open vragen voor een interview opstellen, een interview houden en uitwerken.
De student beschrijft eigen leervoorkeur en die van leerlingen, analyseert eigen metacognitieve vaardigheden en die van de leerlingen. Hij kan zijn keuze voor het beroep motiveren.	De student reflecteert en evalueert op eigen functioneren als docent en teamlid (sterkte/zwakteanalyse) en maakt een persoonlijk ontwikkelplan. De student benoemt zijn persoonlijke, professionele en pedagogische waarden en zijn vraagstukken op onderwijsvlak.

Kerntaak: begeleiden

De afgestudeerde is in staat leerlingen te begeleiden in het leerproces waarbij de behoeften van de leerlingen centraal staan. De afgestudeerde handelt vanuit een positieve en onderbouwde visie op inclusie, diversiteit en burgerschap. Hij start vanuit het contact met de leerlingen en is er op gericht leerlingen te begeleiden in hun weg naar volwassen, actieve burgers in de maatschappij. Daarbij is hij in staat de juiste pedagogische afwegingen te maken vanuit visie op leerlingbegeleiding en gericht op persoonlijke groei en vorming van de leerlingen. Hij werkt daarvoor samen met interne experts, mentoren of ouders in samenspraak met de docent. De afgestudeerde is op zoek naar talenten van individuele leerlingen - tijdens de lessen en in persoonlijke gesprekken - en weet hen aan te zetten deze te ontplooiën. Persoonlijke ontwikkeling staat voorop. Hij is in staat leerlingen met speciale behoeften te signaleren

en samen met de docent voor die leerlingen een individueel of groepsbegeleidingsplan te maken. Hij biedt afgestemde begeleiding aan leerlingen met diverse sociaal culturele achtergronden.

Startfase	Afstudeerfase
De student maakt contact met de leerlingen en weet wat hen bezighoudt. Hij neemt leerlingen serieus en toont oprechte belangstelling voor hen. De student benadert leerlingen positief, benoemt sterke kanten teneinde het zelfvertrouwen van leerlingen te ontwikkelen.	De student creëert een sfeer waarin leerlingen zich durven uiten. Hij voert daartoe gesprekken met leerlingen over hun persoonlijke vorming, zelfstandigheid en talentontwikkeling. Daarbij kan de student zijn communicatiestijl aanpassen, afhankelijk van wat werkt in de situatie en voor die leerling.
De student herkent omgangspatronen en groepsdynamica in een kleine groep en speelt erop in. Hij benoemt wat hij belangrijk vindt in de begeleiding van leerlingen en welke persoonlijke waarden hij hanteert. Hij maakt afspraken met de groep over de werkwijze in de klas.	De student herkent omgangsvormen in de klas en speelt erop in teneinde de onderlinge samenwerking tussen leerlingen te stimuleren. Hij signaleert verschillen in cognitieve en affectieve ontwikkeling van leerlingen en biedt ondersteuning gericht op een positief klassenklimaat.
De student brengt de verschillen in gedrag en leren van een groepje leerlingen in kaart. Hij voert gesprekken met leerlingen over zijn observaties.	De student begeleidt leerlingen door gewenst gedrag te bekrachtigen en ongewenst gedrag te bespreken. Hij voert oplossingsgerichte gesprekken, luistert naar en speelt in op de behoeften van de leerlingen zodat zij hun talenten kunnen ontwikkelen. De student is bekend met de zorgstructuur van de school zodat hij leerlingen kan verwijzen en voert begeleidingsplannen voor een leerling uit. De student assisteert bij oudergesprekken.
De student verdiept zich in het beroepenveld van de leerlingen die hij opleidt zodat hij daar in zijn lessen op kan aansluiten. De student oriënteert zich daarbij op de rol en taken van stagebegeleider.	De student maakt contact met begeleiders van een stagebedrijf en adviseert leerlingen op afstand bij de aanpak van de taken op de stageplek.

Kerntaak: toetsen en evalueren

De afgestudeerde is in staat de ontwikkeling van een leerling te volgen, te evalueren en tenslotte de leerling feedback te geven die hem in staat stelt zich verder te ontplooiën, zowel cognitief als maatschappelijk. Daarnaast kan hij een les of een lessenserie evalueren op product en proces en over de bevindingen overleggen met collega's.

Hij kan verschillende soorten toetsen ontwerpen, passend bij de leerdoelen en de beroepspraktijk. Toetsing ziet hij daarbij als leermiddel bij uitstek. De toetsing levert rijke informatie op, op basis waarvan de leerling zich verder kan ontwikkelen. De afgestudeerde is in staat hierover effectief met de leerling te communiceren en de leerling te motiveren op basis van de feedback uit de toetsing zich verder te ontwikkelen. Naast het ontwerpen van diverse innovatieve toetsvormen kan de afgestudeerde toetsen afnemen en volgens een beoordelingsvoorschrift beoordelen. De afgestudeerde is in staat de vorderingen van de leerling in een leerlingvolgsysteem en cijferadministratie te registreren.

Startfase	Afstudeerfase
De student evalueert een les en toets, rapporteert hierover aan begeleider of collega's en past onderdelen zo nodig aan.	De student evalueert lessen op product en proces, interpreteert de bevindingen en verantwoordt consequenties voor aanpassing.
De student kiest vanuit leerdoelen de toetsvormen en maakt toetsvragen en –opdrachten, beoordeelt producten van leerlingen en bespreekt ervaren beoordelingsproblemen met collega's of begeleider.	De student ontwerpt toetsvragen en beoordeelt kennis en vaardigheden van leerlingen met verschillende toetsvormen.

De student geeft een overzicht van tussendoelen en einddoelen van de (beroeps)opleiding van de leerling en de daarbij passende beoordelingsinstrumenten.	De student hanteert een beoordelingsinstrument passend bij de (beroeps)opleiding van de leerling, voor een tussentijdse beoordeling van kennis, houding en vaardigheden.
De student observeert leerlingen en medestudenten gericht, expliciteert de observatiepunten die hij belangrijk vindt en beschrijft het gedrag van de leerling.	De student observeert en geeft feedback op gedrag van de leerling met behulp van verschillende observatie-instrumenten.
De student kent het leerlingvolgsysteem van de school.	De student registreert de vorderingen van de leerling op zorgvuldige wijze.

Kerntaak: lesgeven

Lesgeven is in de eerste plaats contact maken met leerlingen. Het vak van onderwijsondersteuner is een bewuste keuze die voortkomt uit belangstelling voor leerlingen met diverse culturele achtergronden en gedrevenheid om hen mogelijkheden te bieden om zich te ontwikkelen. De afgestudeerde onderzoekt wat zijn leerlingen nodig hebben om verder te groeien. Daarbij realiseert hij zich dat vakkennis en vaardigheden hand in hand gaan met persoonlijke ontwikkeling en een stevige plek in de maatschappij. Modern en passend onderwijs bieden leerlingen datgene wat zij nodig hebben om door te groeien.

In zijn lessen houdt de afgestudeerde rekening met diversiteit in culturele achtergrond in zijn klas. Hij weet in te spelen op wat er nodig is in de groep. Hij kan met humor en lichtvoetigheid een positieve sfeer neerzetten, waarin de leerlingen tot hun recht komen. De afgestudeerde weet leerlingen te activeren en aan te zetten tot samenwerkend leren. Hij geeft in zijn lessen plek aan hun talenten. Zijn lessen zijn uitdagend en vernieuwend en bieden zijn leerlingen van tijd tot tijd succesbelevingen. Daarnaast kan de afgestudeerde inspelen op onverwachte gebeurtenissen, flexibel omgaan met het lesplan en aandacht geven aan de zaken die ertoe doen. Hij heeft overzicht en overwicht. De afgestudeerde kan verschillende vakinhoudelijke lessen, lessen burgerschapsvorming en vaardigheidstrainingen geven. Hij kan lessen verzorgen die voorbereiden op de beroepstaken die leerlingen in stages moeten uitvoeren. Diverse creatieve, activerende werkvormen en digitale middelen zet hij daarvoor in. Daarbij is het durven experimenteren met didactische werkvormen van belang. Op die manier is de afgestudeerde van onze lerarenopleiding een inspirerend rolmodel in zijn contacten met collega's en begeleiders in het beroepenveld.

Startfase	Afstudeerfase
De student bereidt voor en verzorgt met behulp van een lesplan een les voor de groep en gebruikt verschillende werkvormen, passend bij de vakinhoud en het niveau van de leerlingen. Door regelmatig met leerlingen in gesprek te gaan weet hij wat hen bezighoudt en welke lessen hen zouden helpen zich te ontwikkelen.	De student bereidt voor, verzorgt en verantwoordt met behulp van een lesplan een aantal lessen (varierend in onderwerpen van de kennisbasis) die passen bij het niveau van de groep. Met adequaat klassenmanagement maakt hij het onderwijs activerend en laat hij leerlingen samenwerken en tot hun recht komen. Daarbij experimenteert hij met nieuwe (ICT)-werkvormen en kan hij goed omgaan met onverwachte gebeurtenissen in de les. Het contact met de leerlingen stelt hem in staat zijn pedagogische doelen te bereiken.
De student verzorgt samen met een andere student met behulp van een lesplan een praktische les over een onderwerp direct afkomstig uit het werkveld/ de stage.	De student verzorgt met behulp van een lesplan een les die aanhaakt bij andere vakken, voorbereidt op beroepstaken, taalgericht is en betreft daarbij de inbreng van andere docenten.

De student beschrijft onderwijsactiviteiten op de stageplek die passen binnen een onderwijsconcept en kan aangeven in hoeverre een onderwijsconcept past bij zijn opvattingen over onderwijs.	De student geeft met behulp van een lesplan een les vanuit een zelf gekozen onderwijsconcept en kan de uitwerking verantwoorden.
De student verzorgt een les vanuit burgerschapsvorming, relevant voor leerlingen in (V)MBO.	De student verzorgt lessen over actuele ontwikkelingen in de maatschappij (vanuit burgerschapsvorming) met aandacht voor persoonlijke waarden.

Kerntaak: ontwerpen

De afgestudeerde is in staat innovatief onderwijs te ontwerpen, inclusief de toetsing, dat voldoet aan de eisen van modern onderwijs. Daarbij gaat hij bewust het experiment aan, dat wil zeggen, hij probeert onderwijs uit dat nieuw voor hemzelf is en/of nieuw voor de school. Daarbij houdt hij rekening met wat passend is in het onderwijsconcept van de school. Het ontworpen onderwijs is activerend en geeft ruimte voor diversiteit in kennis- en vaardigheidsniveau en culturele achtergrond. De afgestudeerde kan zowel vakinhoudelijke lessen ontwerpen, lessen in het kader van burgerschapsvorming als vaardigheidstrainingen ontwerpen. In zijn lesontwerp zijn pedagogische doeleinden opgenomen. Hij weet daarbij het onderwijsconcept van de school te vertalen naar concrete lessen en zet daarbij diverse werkvormen in. De gekozen vernieuwingen weet hij te motiveren vanuit eigen interesses en passies, en gaat graag samenwerking aan om eigen visie te toetsen en eigen lessen te verbinden met die van collega's. De toekomstige onderwijsondersteuner moet in staat zijn op basis van analyse van beroepstaken die leerlingen op een stageplaats uitvoeren, onderwijsmateriaal te ontwikkelen.

Startfase	Afstudeerfase
De student analyseert leerbehoeften van een klas en maakt een lesplan met activerende werkvormen passend bij de vakinhoud en afgestemd op het niveau van de leerlingen.	De student ontwerpt lessen afgestemd op de verschillende niveaus in de klas, en stelt op basis van evaluatie en feedback bij. Hij kiest daarbij begeleidingsvormen die het sociale klimaat in de klas ondersteunen en de persoonlijke vorming van leerlingen stimuleren. Verschillende onderwerpen van de kennisbasis komen aan bod.
De student beschrijft en analyseert verschillende beroepstaken en ontwerpt een les met werkvormen die leerlingen helpen deze beroepstaken te leren.	De student ontwerpt lesmateriaal rond beroepstaken waarin aandacht is voor taalontwikkeling en de persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen. Hij betreft daarbij inzichten van collega's.
De student kan consequenties van diverse onderwijsconcepten aangeven voor ontwerp van onderwijs.	De student experimenteert met verschillende lesvormen en verantwoordt aan collega's vak-inhoudelijke en didactische keuzes vanuit gekozen onderwijsconcept.
De student kan een lesmethode analyseren.	De student kan lesmateriaal ontwikkelen waarbij hij zijn eigen interesses/passie tot uitdrukking brengt.
De student benoemt thema's burgerschapskunde die relevant zijn voor leerlingen in (V)MBO en geeft aan waarom deze thema's van belang zijn voor de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen.	De student herkent en reflecteert op ontwikkelingen in de maatschappij en ontwerpt daarvoor een les.

KERNTAKEN AD

Kerntaak: onderzoeken

Onderzoeken betekent allereerst een onderzoekende houding hebben tegenover de eigen identiteit als leraar. De afgestudeerde kan verwoorden vanuit welke waarden hij leraar is, wat hem raakt, wat zijn visie is op onderwijs, waar zijn talenten in het onderwijs liggen en aan welke verbeterpunten hij wil werken. Deze reflectie komt tot stand in dialoog met anderen en door het raadplegen van bronnen en is gericht op het versterken van het innerlijk kompas. Het leren werken vanuit die kern maakt het mogelijk steeds de juiste pedagogische en professionele vragen te stellen.

Startfase	Afstudeerfase
De student stelt vragen naar aanleiding van zijn onderwijspraktijk en de landelijke onderwijsdiscours. Hij kan daar kritisch met medestudenten en docenten van gedachten over wisselen op basis van diverse bronnen.	De student leest artikelen over onderwijs en beoordeelt de bruikbaarheid en kwaliteit ervan. Hij koppelt de inhoud van de artikelen aan zijn persoonlijke en professionele waarden.
De student stelt evaluaties op en evalueert zijn onderwijs met leerlingen en praktijkopleider. Hij gebruikt de uitkomsten van evaluaties om een eigen visie te vormen. De student staat open voor feedback en leren van anderen en koppelt suggesties van anderen aan eigen denkbeelden.	De student kan verschillende soorten evaluatiemethoden opstellen om het eigen onderwijs te evalueren en aan te passen. Hij is in staat eigen routines en overtuigingen samen met collega's uit het werkveld, docenten en medestudenten, te onderzoeken en ter discussie te stellen.
De student observeert medestudenten in beroepssituaties. Hij geeft feedback aan en ontvangt feedback van medestudenten. De student kan gerichte observaties in de klas doen. De focus van de observaties ligt op onderwerpen die de student belangrijk vindt of waar hij vragen over heeft.	De student kan door middel van diverse observatie-instrumenten het gedrag van leerlingen in kaart brengen. De student kan open vragen voor een interview opstellen, een interview houden en uitwerken.
De student beschrijft eigen leervoorkeur en die van leerlingen, analyseert eigen metacognitieve vaardigheden en die van de leerlingen. Hij kan zijn keuze voor het beroep motiveren.	De student reflecteert en evalueert op eigen functioneren als docent en teamlid (sterkte/zwakteanalyse) en maakt een persoonlijk ontwikkelplan. De student benoemt zijn persoonlijke, professionele en pedagogische waarden en zijn vraagstukken op onderwijsvlak.

Kerntaak: begeleiden

De afgestudeerde is in staat leerlingen te begeleiden in het leerproces waarbij de behoeften van de leerlingen centraal staan. De afgestudeerde handelt vanuit een positieve en onderbouwde visie op inclusie, diversiteit en burgerschap. Hij start vanuit het contact met de leerlingen en is er op gericht leerlingen te begeleiden in hun weg naar volwassen, actieve burgers in de maatschappij. Daarbij is hij in staat de juiste pedagogische afwegingen te maken vanuit visie op leerlingbegeleiding en gericht op persoonlijke groei en vorming van de leerlingen. Hij werkt daarvoor samen met interne experts, mentoren of ouders in samenspraak met de docent. De afgestudeerde is op zoek naar de talenten van individuele leerlingen - tijdens de lessen en in persoonlijke gesprekken - en weet hen aan te zetten deze te ontplooiën. Persoonlijke ontwikkeling staat voorop. Hij is in staat leerlingen met speciale behoeften te signaleren en samen met de docent voor die leerlingen een individueel of groepsbegeleidingsplan te maken. Hij biedt afgestemde begeleiding aan leerlingen met diverse sociaal culturele achtergronden.

Startfase	Afstudeerfase
-----------	---------------

De student maakt contact met de leerlingen en weet wat hen bezighoudt. Hij neemt leerlingen serieus en toont oprechte belangstelling voor hen. De student benadert leerlingen positief, benoemt sterke kanten teneinde het zelfvertrouwen van leerlingen te ontwikkelen.	De student creëert een sfeer waarin leerlingen zich durven uiten. Hij voert daartoe gesprekken met leerlingen over hun persoonlijke vorming, zelfstandigheid en talentontwikkeling. Daarbij kan de student zijn communicatiestijl aanpassen, afhankelijk van wat werkt in de situatie en voor die leerling.
De student herkent omgangspatronen en groepsdynamica in een kleine groep en speelt erop in. Hij benoemt wat hij belangrijk vindt in de begeleiding van leerlingen en welke persoonlijke waarden hij hanteert. Hij maakt afspraken met de groep over de werkwijze in de klas.	De student herkent omgangsvormen in de klas en speelt erop in teneinde de onderlinge samenwerking tussen leerlingen te stimuleren. Hij signaleert verschillen in cognitieve en affectieve ontwikkeling van leerlingen en biedt ondersteuning gericht op een positief klassenklimaat.
De student brengt de verschillen in gedrag en leren van een groepje leerlingen in kaart. Hij voert gesprekken met leerlingen over zijn observaties.	De student begeleidt leerlingen door gewenst gedrag te bekrachtigen en ongewenst gedrag te bespreken. Hij voert oplossingsgerichte gesprekken, luistert naar en speelt in op de behoeften van de leerlingen zodat zij hun talenten kunnen ontwikkelen. De student is bekend met de zorgstructuur van de school zodat hij leerlingen kan verwijzen en voert begeleidingsplannen voor een leerling uit. De student assisteert bij oudergesprekken.
De student verdiept zich in het beroepenveld van de leerlingen die hij opleidt zodat hij daar in zijn lessen op kan aansluiten. De student oriënteert zich daarbij op de rol en taken van stagebegeleider.	De student maakt contact met begeleiders van een stagebedrijf en adviseert leerlingen op afstand bij de aanpak van de taken op de stageplek.

Kerntaak: toetsen en evalueren

De afgestudeerde is in staat de ontwikkeling van een leerling te volgen, te evalueren en tenslotte de leerling feedback te geven die hem in staat stelt zich verder te ontplooiën, zowel cognitief als maatschappelijk. Daarnaast kan hij een les of een lessenserie evalueren op product en proces en over de bevindingen overleggen met collega's.

Hij kan verschillende soorten toetsen ontwerpen, passend bij de leerdoelen en de beroepspraktijk. Toetsing ziet hij daarbij als leermiddel bij uitstek. De toetsing levert rijke informatie op, op basis waarvan de leerling zich verder kan ontwikkelen. De afgestudeerde is in staat hierover effectief met de leerling te communiceren en de leerling te motiveren op basis van de feedback uit de toetsing zich verder te ontwikkelen. Naast het ontwerpen van diverse innovatieve toetsvormen kan de afgestudeerde toetsen afnemen en volgens een beoordelingsvoorschrift beoordelen. De afgestudeerde is in staat de vorderingen van de leerling in een leerlingvolgsysteem en cijferadministratie te registreren.

Startfase	Afstudeerfase
De student evalueert een les en toets, rapporteert hierover aan begeleider of collega's en past onderdelen zo nodig aan.	De student evalueert lessen op product en proces, interpreteert de bevindingen en verantwoordt consequenties voor aanpassing.
De student kiest vanuit leerdoelen de toetsvormen en maakt toetsvragen en -opdrachten, beoordeelt producten van leerlingen en bespreekt ervaren beoordelingsproblemen met collega's of begeleider.	De student ontwerpt toetsvragen en beoordeelt kennis en vaardigheden van leerlingen met verschillende toetsvormen.
De student geeft een overzicht van tussendoelen en einddoelen van de (beroeps)opleiding van de leerling en de daarbij passende beoordelingsinstrumenten.	De student hanteert een beoordelingsinstrument passend bij de (beroeps)opleiding van de leerling, voor een tussentijdse beoordeling van kennis, houding en vaardigheden.

De student observeert leerlingen en medestudenten gericht, expliciteert de observatiepunten die hij belangrijk vindt en beschrijft het gedrag van de leerling.	De student observeert en geeft feedback op gedrag van de leerling met behulp van verschillende observatie-instrumenten.
De student kent het leerlingvolgsysteem van de school.	De student registreert de vorderingen van de leerling op zorgvuldige wijze.

Kerntaak: lesgeven

Lesgeven is in de eerste plaats contact maken met leerlingen. Het vak van onderwijsondersteuner is een bewuste keuze die voortkomt uit belangstelling voor leerlingen met diverse culturele achtergronden en gedrevenheid om hen mogelijkheden te bieden om zich te ontwikkelen. De afgestudeerde onderzoekt wat zijn leerlingen nodig hebben om verder te groeien. Daarbij realiseert hij zich dat vakkennis en vaardigheden hand in hand gaan met persoonlijke ontwikkeling en een stevige plek in de maatschappij. Modern en passend onderwijs bieden leerlingen datgene wat zij nodig hebben om door te groeien.

In zijn lessen houdt de afgestudeerde rekening met diversiteit in culturele achtergrond in zijn klas. Hij weet in te spelen op wat er nodig is in de groep. Hij kan met humor en lichtvoetigheid een positieve sfeer neerzetten, waarin de leerlingen tot hun recht komen. De afgestudeerde weet leerlingen te activeren en aan te zetten tot samenwerkend leren. Hij geeft in zijn lessen plek aan hun talenten. Zijn lessen zijn uitdagend en vernieuwend en bieden zijn leerlingen van tijd tot tijd succesbelevingen. Daarnaast kan de afgestudeerde inspelen op onverwachte gebeurtenissen, flexibel omgaan met het lesplan en aandacht geven aan de zaken die ertoe doen. Hij heeft overzicht en overwicht. De afgestudeerde kan verschillende vakinhoudelijke lessen, lessen burgerschapsvorming en vaardigheidstrainingen geven. Hij kan lessen verzorgen die voorbereiden op de beroepstaken die leerlingen in stages moeten uitvoeren. Diverse creatieve, activerende werkvormen en digitale middelen zet hij daarvoor in. Daarbij is het durven experimenteren met didactische werkvormen van belang. Op die manier is de afgestudeerde van onze lerarenopleiding een inspirerend rolmodel in zijn contacten met collega's en begeleiders in het beroepenveld.

Startfase	Afstudeerfase
De student bereidt voor en verzorgt met behulp van een lesplan een les voor de groep en gebruikt verschillende werkvormen, passend bij de vakinhoud en het niveau van de leerlingen. Door regelmatig met leerlingen in gesprek te gaan weet hij wat hen bezighoudt en welke lessen hen zouden helpen zich te ontwikkelen.	De student bereidt voor, verzorgt en verantwoordt met behulp van een lesplan een aantal lessen (varierend in onderwerpen van de kennisbasis) die passen bij het niveau van de groep. Met adequaat klassenmanagement maakt hij het onderwijs activerend en laat hij leerlingen samenwerken en tot hun recht komen. Daarbij experimenteert hij met nieuwe (ICT)-werkvormen en kan hij goed omgaan met onverwachte gebeurtenissen in de les. Het contact met de leerlingen stelt hem in staat zijn pedagogische doelen te bereiken.
De student verzorgt samen met een andere student met behulp van een lesplan een praktische les over een onderwerp direct afkomstig uit het werkveld/ de stage.	De student verzorgt met behulp van een lesplan een les die aanhaakt bij andere vakken, voorbereidt op beroepstaken, taalgericht is en betreft daarbij de inbreng van andere docenten.
De student beschrijft onderwijsactiviteiten op de stageplek die passen binnen een onderwijsconcept en kan aangeven in hoeverre een onderwijsconcept past bij zijn opvattingen over onderwijs.	De student geeft met behulp van een lesplan een les vanuit een zelf gekozen onderwijsconcept en kan de uitwerking verantwoorden.
De student verzorgt een les vanuit burgerschapsvor-	De student verzorgt lessen over actuele ontwikkelin-

ming, relevant voor leerlingen in (V)MBO.	gen in de maatschappij (vanuit burgerschapsvorming) met aandacht voor persoonlijke waarden.
---	---

Kerntaak: ontwerpen

De afgestudeerde is in staat innovatief onderwijs te ontwerpen, inclusief de toetsing, dat voldoet aan de eisen van modern onderwijs. Daarbij gaat hij bewust het experiment aan, dat wil zeggen, hij probeert onderwijs uit dat nieuw voor hemzelf is en/of nieuw voor de school. Daarbij houdt hij rekening met wat passend is in het onderwijsconcept van de school. Het ontworpen onderwijs is activerend en geeft ruimte voor diversiteit in kennis- en vaardigheidsniveau en culturele achtergrond. De afgestudeerde kan zowel vakinhoudelijke lessen ontwerpen, lessen in het kader van burgerschapsvorming als vaardigheidstrainingen ontwerpen. In zijn lesontwerp zijn pedagogische doeleinden opgenomen. Hij weet daarbij het onderwijsconcept van de school te vertalen naar concrete lessen en zet daarbij diverse werkvormen in. De gekozen vernieuwingen weet hij te motiveren vanuit eigen interesses en passies, en gaat graag samenwerking aan om eigen visie te toetsen en eigen lessen te verbinden met die van collega's. De toekomstige onderwijsondersteuner moet in staat zijn op basis van analyse van beroepstaken die leerlingen op een stageplaats uitvoeren, onderwijsmateriaal te ontwikkelen.

Startfase	Afstudeerfase
De student analyseert leerbehoeften van een klas en maakt een lesplan met activerende werkvormen passend bij de vakinhoud en afgestemd op het niveau van de leerlingen.	De student ontwerpt lessen afgestemd op de verschillende niveaus in de klas, en stelt op basis van evaluatie en feedback bij. Hij kiest daarbij begeleidingsvormen die het sociale klimaat in de klas ondersteunen en de persoonlijke vorming van leerlingen stimuleren. Verschillende onderwerpen van de kennisbasis komen aan bod.
De student beschrijft en analyseert verschillende beroepstaken en ontwerpt een les met werkvormen die leerlingen helpen deze beroepstaken te leren.	De student ontwerpt lesmateriaal rond beroepstaken waarin aandacht is voor taalontwikkeling en de persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen. Hij betreft daarbij inzichten van collega's.
De student kan consequenties van diverse onderwijsconcepten aangeven voor ontwerp van onderwijs.	De student experimenteert met verschillende lesvormen en verantwoordt aan collega's vak-inhoudelijke en didactische keuzes vanuit gekozen onderwijsconcept.
De student kan een lesmethode analyseren.	De student kan lesmateriaal ontwikkelen waarbij hij zijn eigen interesses/passie tot uitdrukking brengt.
De student benoemt thema's burgerschapskunde die relevant zijn voor leerlingen in (V)MBO en geeft aan waarom deze thema's van belang zijn voor de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen.	De student herkent en reflecteert op ontwikkelingen in de maatschappij en ontwerpt daarvoor een les.

KERNTAKEN PDG

Kerntaak A. Doceren

De docent bereidt onderwijssessies doordacht voor, voert deze op professionele wijze uit en evalueert de uitvoering. Daarbij creëert de didactisch competente docent een krachtige leeromgeving, onder andere door het leren in verband te brengen met realistische en voor de student relevante toepassingen in kennis, beroep en maatschappij. Verder weet de docent verantwoorde keuzes te maken tussen diverse didactische (activerende) werkvormen en varieert daarin.

Kerntaak B. Begeleiden van studenten

De docent is zich bewust van de diversiteit van studenten en de individuele leer- en ontwikkelingsbehoeften. Hij/zij heeft voldoende kennis en vaardigheden op het gebied van gespreksvoering en begeleidingsvormen. De docent begeleidt studenten in hun leerproces en bevordert daarbij transparante, oplossingsgerichte interactie, ook tussen studenten. Kennis over interculturele communicatie, burgerschapsvorming en passend onderwijs in begeleiding kan in reflecties inzichtelijk worden gemaakt.

Kerntaak C. Ontwerpen van onderwijs & toetsen

De docent (her)ontwerpt onderwijsmateriaal dat aansluit bij het beroeps- en opleidingsprofiel, de competenties, de onderwijsfase, de leerlijnen en de studieomvang die is vastgesteld. Het onderwijsmateriaal zorgt ervoor dat studenten aansluitend op het beginniveau actief werken aan de te behalen doelen. De docent kan een toets construeren, afnemen, beoordelen, analyseren en registreren.

Kerntaak D. Professioneel docentschap

De docent werkt planmatig, vanuit een onderzoekende houding, individueel en in teamverband, aan zijn eigen professionele ontwikkeling.

De docent neemt een kritische houding aan, waarbij hij/zij constructief met feedback omgaat, eigen aanpak expliciteert en evalueert.

De docent is op de hoogte van nieuwe mogelijkheden op het gebied van moderne media en past dit functioneel toe in het onderwijsleerproces. De docent is een teamplayer die samenwerkt met collega's, studenten, ouders en de beroepspraktijk.

Bijlage 4. Programma's van de opleidingen

Cohort 2018-2019 (Vrijdag/Maandag) – Bachelor VT

1^e jaar

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Stage en reflectie	Stage en reflectie 1 (LeroSR1) – 10 EC		Stage en reflectie 2 (LeroSR2) – 10 EC	
Generiek	Welkom in de klas (LeroG1) – 5 EC	De leerling in de klas (LeroG2) – 5 EC	De dynamische klas (LeroG3) – 5 EC	De actieve klas getoetst (LeroG4) – 5 EC
Vakinhoud / Vakdidactiek GW	Sector zorg en welzijn (LeroVD1GW) – 5 EC	Ontwikkeling en levensloop (LeroVD2GW) – 5 EC	Anatomie en fysiologie (LeroVD3GW) – 5 EC	Pathologie (LeroVD4GW) – 5 EC
Vakinhoud / Vakdidactiek OK	Communicatie (LeroVD1OK) – 5 EC	Ontwikkeling en levensloop (LeroVD2OK) – 5 EC	Socialisatie (LeroVD3OK) – 5 EC	Specifieke problematieken (LeroVD4OK) – 5 EC

2^e jaar

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Stage en reflectie	Stage en reflectie 3 (LeroSR3) – 10 EC		Stage en reflectie 4 (LeroSR4) – 10 EC	
Generiek	Sociale veiligheid (LeroG5) – 5 EC	Differentiëren kun je leren (LeroG6) – 5 EC	De ideale school (LeroG7) – 5 EC	Innovatief onderwijs (LeroG8) – 5 EC
Vakinhoud / Vakdidactiek GW	Zorg en hulpverlening (LeroVD5GW) - 5 EC	Voeding (LeroVD6GW) - 5 EC	Leefstijl in het (V)MBO (LeroVD7GW) - 5 EC	Facilitaire dienstverlening (LeroVD8GW) - 5 EC
Vakinhoud / Vakdidactiek OK	Beroepspraktijkvorming (LeroVD8OK) - 5 EC	Diversiteit in gedrag en leren (LeroVD6OK) 5EC	Leefstijl in het (V)MBO (LeroVD7OK) - 5 EC	Opvoeden en begeleiden (LeroVD5OK) - 5 EC

3^e jaar

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Stage en reflectie			Stage en reflectie 5 (LeroSR5) – 10 EC	
Minor	Minor (LeroM1) – 30 EC		Ontwerpen van onderwijs (LeroG9) – 10 EC	
			Burgerschap (LeroK1) – 4 EC	Burgerschap plus (LeroK2) – 4 EC
			LKT (LeroLKTGW) – 1EC	Skills (LeroK3) – 4 EC
			LKT (LeroLKTOK) – 1 EC	
				Vrije keuze (LeroVK1) – 1 EC

4^e jaar

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Stage en reflectie	Stage en reflectie 6 (LeroSR6) – 10 EC		Stage en reflectie 7 (LeroSR7) – 5 EC	
			Beroepsproduct (LeroBP) -15 EC	
Generiek	Specialisatie – 10 EC	Specialisatie – 10 EC	Masterclass (LeroG10) – 10 EC	

Cohort 2018-2019 (Vrijdag/Maandag) – Associate Degree

1^e jaar

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Stage en reflectie	Stage en reflectie 1 (LeroSR1Ad) – 10 EC		Stage en reflectie 2 (LeroSR2Ad) – 10 EC	
Generiek	Welkom in de klas (LeroG1Ad) – 5 EC	De leerling in de klas (LeroG2Ad) – 5 EC	De dynamische klas (LeroG3Ad) – 5 EC	De actieve klas getoetst (LeroG1Ad) – 5 EC
Vakinhoud / Vakdidactiek GW	Sector zorg en welzijn (LeroVD1GWAd) – 5 EC	Ontwikkeling en levensloop (LeroVD2GWAd) – 5 EC	Anatomie en fysiologie (LeroVD3GWAd) – 5 EC	Pathologie (LeroVD4GWAd) – 5 EC
Vakinhoud / Vakdidactiek OK	Communicatie (LeroVD1OKAd) – 5 EC	Ontwikkeling en levensloop (LeroVD2OKAd) – 5 EC	Socialisatie (LeroVD3OKAd) – 5 EC	Specifieke problematieken (LeroVD4OKAd) – 5 EC

2^e jaar

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Stage en reflectie	Stage en reflectie 3 (LeroSR3Ad) – 10 EC		Stage en reflectie 4 (LeroSR4Ad) – 10 EC	
Generiek	Sociale veiligheid (LeroG5Ad) – 5 EC	Differentiëren kun je leren (LeroG6Ad) – 5 EC	Specialisatie (LeroSPEC...Ad) - 10 EC	
Vakinhoud / Vakdidactiek GW	Zorg en hulpverlening (LeroVD5GWAd) - 5 EC	Voeding (LeroVD6GWAd) - 5 EC	Leefstijl in het (V)MBO (LeroVD7GWAd) - 5 EC	Facilitaire dienstverlening (LeroVD8GWAd) - 5 EC
Vakinhoud / Vakdidactiek OK	Beroepspraktijkvorming (LeroVD8OKAd) - 5 EC	Diversiteit in gedrag en leren (LeroVD6OKAd) 5 EC	Leefstijl in het (V)MBO (LeroVD7OKAd) - 5 EC	Opvoeden en begeleiden (LeroVD5OKAd) - 5 EC

Cohort 2018-2019 (Donderdag) – KOP-groep

1° jaar

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Stage en reflectie	Stage en reflectie 1 KOP (LeroSR1) – 10 EC		Stage en reflectie 7 (LeroSR7) – 5 EC	
SLB en BP	Studieloopbaanbegeleiding KOP (LeroSLB) – 2 EC		Beroepsproduct (LeroBP) -15 EC	
Generiek	Voorbereiden van onderwijs (LeroPPD1) – 4 EC	Pedagogische leer- en werkomgeving (LeroPPD5) – 4 EC	Activerende werkvormen (LeroPD8) – 4 EC	
Generiek	Gespreksvoering (LeroPPD4) – 4 EC	Didactische vaardigheden (LeroPPD2) – 4 EC	Groepsdynamica (LeroPD7) – 4 EC	Toetsen en evalueren (LeroPPD6) – 4 EC

Vakinhoud maandag Gezondheidszorg & Welzijn

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4	
	Sector zorg en welzijn (LeroVD1GW) 5 EC	Ontwikkeling en levensloop (LeroVD2GW) 5 EC	Anatomie en fysiologie (LeroVD3GW) 5 EC	Pathologie (LeroVD4GW) 5 EC	Vakinhoud GW
	Zorg en hulpverlening (LeroVD5GW) 5 EC	Voeding (LeroVD6GW) 5 EC	Leefstijl in het (V)MBO (LeroVD7GW) 5 EC	Facilitaire dienstverlening (LeroVD8GW) 5 EC	

Vakinhoud maandag Omgangskunde

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4	
	Communicatie (LeroVD1OK) 5 EC	Ontwikkeling en levensloop (LeroVD2OK) 5 EC	Socialisatie (LeroVD3OK) 5 EC	Specifieke problematieken (LeroVD4OK) 5 EC	Vakinhoud OK
	Beroepspraktijkvorming (LeroVD8OK) – 5 EC	Diversiteit in gedrag en leren (LeroVD6OK) 5 EC	Leefstijl in het (V)MBO (LeroVD7OK) 5 EC	Opvoeden en begeleiden (LeroVD5OK) – 5 EC	

Specialisaties

Afhankelijk van je programma kies je één of twee specialisaties. Per periode wordt er één specialisatie aangeboden. Per studiejaar wisselt de dag waarop de specialisaties worden aangeboden. In 1819 worden de specialisaties op de dinsdag aangeboden.

Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
De Mentor/coach (LeroSPEC4) – 10 EC 1819 Dinsdag	ICT in het onderwijs (LeroSPEC3) – 10 EC 1819 Dinsdag	Iedereen een taaldocent (LeroSPEC2) – 10 EC 1819 Dinsdag	Van Radicaal naar Amicaal (LeroSPEC6) – 10 EC 1819 Dinsdag
			Onderzoeksspecialisatie (Lero- SPEC7) – 10 EC 1819 Dinsdag

Pedagogisch didactisch getuigschrift

Semester 1: januari 2019 – juli 2019		Semester 2: september 2019 – december 2019		Semester 3: januari 2020 – juli 2020	
Inhoudelijke bijeenkomsten:	Toetsing:	Inhoudelijke bijeenkomsten:	Toetsing:	Inhoudelijke bijeenkomsten:	Toetsing:
<ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiden en uitvoeren van onderwijsactiviteiten (activerende didactiek) • Kennis over de ontwikkeling en begeleiding van jongeren en jongvolwassenen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Schriftelijke opdracht Best practice lesopzet: mei 2019 2. Workshop ontwikkelingsproblemen bij jongeren: juli 2019 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplossingsgerichte begeleiding bij gespreksvoering met studenten • Toetsing en evaluatie • Digitale didactiek • Literatuuronderzoek en beroepsproduct (start) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Schriftelijke opdracht Best practice begeleidingsgesprek, inclusief filmpje: januari 2020 2. Schriftelijke inleveropdracht toetsing en evaluatie: januari 2020 3. Digitale opdracht Beroepsproduct digitale didactiek: januari 2020 	<ul style="list-style-type: none"> • Literatuuronderzoek en beroepsproduct (vervolg) • Informatie over het opzetten van het portfolio en het voorbereiden van de eindpresentatie: reflecteren en visievorming 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Literatuuronderzoek en bijpassend beroepsproduct: april 2020 2. Schriftelijk portfolio inclusief filmpjes: mei 2020 3. Eindpresentatie: juni 2020

Semester 1: januari 2019 – juli 2019		Semester 2: september 2019 – december 2019		Semester 3: januari 2020 – juli 2020	
Werkpleklers: je wordt regelmatig begeleid door jouw werkplekbegeleider (wpb) en of de coach op je werkplek. Dit zijn lesbezoeken en begeleidingsgesprekken. Ook staat de WPB je bij bij het maken van toetsen.	Je betreft de wpb en coach bij het samenstellen en bijstellen van jouw eerste POP (april 2019).	Werkpleklers: je wordt regelmatig begeleid door jouw wpb en of de coach op je werkplek. Dit zijn lesbezoeken en begeleidingsgesprekken. Ook staat de wpb je bij bij het maken van toetsen.	Je betreft de wpb en coach bij het bijstellen van jouw POP (september 2019). De wpb en de coach vullen het formulier beoordeling werkplek leren in als tussentijdse beoordeling.	Werkpleklers: je wordt regelmatig begeleid door jouw wpb en of de coach op je werkplek. Dit zijn lesbezoeken en begeleidingsgesprekken. Ook staat de wpb je bij bij het maken van toetsen. POP bijstellen in overleg met WPB en coach: februari 2020.	Toetsing: 1. Werkpleklers. Beoordelingsformulier: dit wordt ingevuld door jouw wpb en de coach op je werkplek: mei 2019
Coaching: - 3 bijeenkomsten (van 3 uur) - 1 x lesbezoek van de coach van de PDG-opleiding.	Je bereidt de coachingsbijeenkomsten voor en je mailt voorafgaand aan een lesbezoek een lesvoorbereiding en ontvangt na afloop een verslag van de coach.	Coaching: - 3 bijeenkomsten (van 3 uur) - 1 x lesbezoek van de coach van de PDG-opleiding.	Je bereidt de coachingsbijeenkomsten voor en je mailt voorafgaand aan een lesbezoek een lesvoorbereiding en ontvangt na afloop een verslag van de coach.	Coaching: - 3 bijeenkomsten (van 3 uur) - 1 x lesbezoek van de coach van de PDG-opleiding. Voorbereidingen zijn zoals links vermeld.	Toetsing: 1. Coachingslijn. Beoordelingsformulier: dit wordt ingevuld door de coach van de PDG-opleiding: mei 2019

Volgorde van afronding toetsing:

1. Semester 1: Best practice lesopzet en lesuitvoer (mei 2019), workshop jongeren (juli 2019)
2. Semester 2: Best practice begeleidingsgesprek (januari 2020), digitale didactiek en toetsing en evaluatie (januari 2020)
3. Semester 3: Literatuuronderzoek en beroepsproduct (mei 2020)
4. Semester 3: Werkpleklers, coaching (mei 2020)
5. Semester 3: Portfolio (mei 2020) & eindpresentatie (juni 2020)

De eindpresentatie mag pas worden gegeven als alle andere toetsonderdelen zijn voldaan en het portfolio is goedgekeurd

Bijlage 5 Bestudeerde documenten

- Bekwaamheidseisen 1 augustus 2017
- Beschrijving Ad eindniveau t.a.v. Ba
- Eindterm Professionele Identiteit
- Generieke kennisbasis
- Kerntakendocument Ad, Kerntakendocument Ba
- Kennisbasis GW, Kennisbasis OK
- Kwalificatiedossier Docent MBO
- Overzicht Dublin descriptor, hbo-competenties en bekwaamheidseisen
- Visitatierapport 2013
- Curriculum lero GW/OK
- Educatie beleidsplan internationalisering
- Feedback en vervolgacties interne audit 2017
- HSLeiden Ontwerpprincipes
- Jaarrapportage kwaliteitszorg lero (inclusief bijlagen met evaluatieresultaten)
- Leeruitkomsten jaar 1 deeltijd
- Modulehandleidingen voltijd, deeltijd, kop
- Moduleplanning alle varianten
- Rapport interne audit 2017
- Studiegids voltijd 1819
- Taken en verantwoordelijkheden praktijkopleider
- Teamdoelstellingen
- Vakdidactische bibliotheek
- Wegwijzer SR 1819
- Werkvormen vakdidactiek
- Document motivatiedag
- Jaarplan examencommissie
- Jaarverslag examencommissie
- OER 1819 Ad, OER 1819 Ba
- Overzicht toetsrooster
- Selectie toetsen en vakdidactische opdrachten
- Toetsvisie en toetsplan 2018
- Voorbeeld toetsmatrijs
- Werkwijze aanstellen examinatoren
- Handleiding afstuderen 1718 Ba, 1819 Ba, 1718 Ad, 1819 Ad
- Overzicht afstudeerders
- Selectie portfolio met eindproducten
- Beschrijving PDG en Educatieve minor (inclusief raamwerk, opbouw en selectie portfolio's)
- Docentoverzicht 2018
- Programma visitatie met toelichting
- Studentaantallen en rendement
- Eindwerken 15 studenten B (verdeeld over vt, dt, kop), en 6 studenten Ad.

